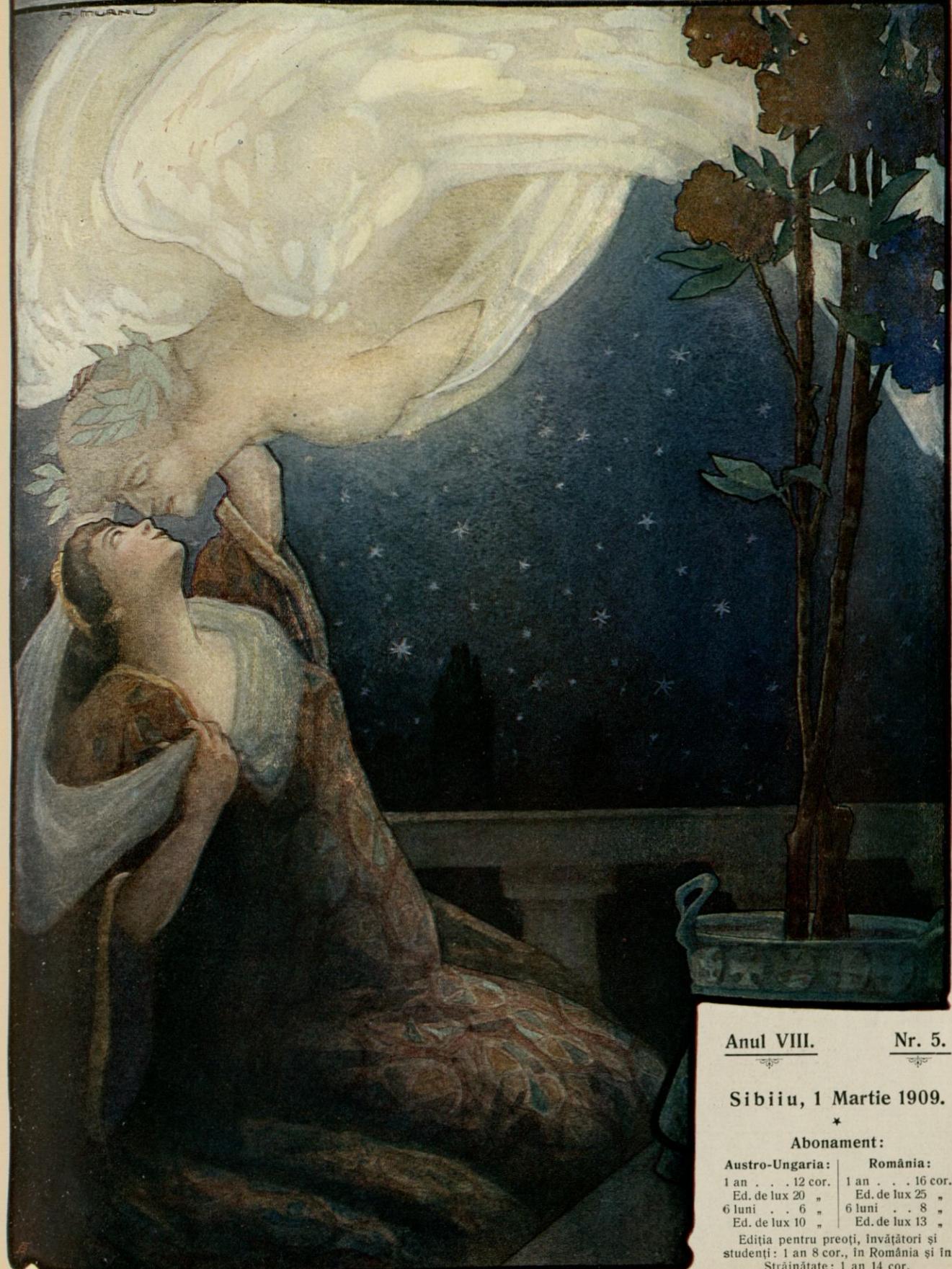

LUCEAFĂRUL

A. MUNIU

Anul VIII.

Nr. 5.

Sibiu, 1 Martie 1909.

*
Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13 "

Ediția pentru preoți, invățători și studenți: 1 an 8 cor., în România și în Străinătate: 1 an 14 cor.

SUMARUL.

- Gh. Tulbure . . . Coloniile macedo-române din Ungaria și tinerețea metropolitului Șaguna.
 Elena Farago . . . Uitare (poezie).
 Ioan Adam . . . Poeme în proză: Oglinda.
 G. Lacul morții (poezie).
 G. Rotică . . . Visătorul (poezie).
 Charles Morice . Scrisori din Paris: Salonul de Toamnă.
 G. Martirul Christoșilor (poezie).
 I. Enescu . . . Cântec (poezie).
 G. Bogdan Duică Corespondență din București: „Carmen saeculare“ și „Apus de soare“.

- Maria Cunțan . . . Poezie.
 E. Hodoș . . . Pagini străine: Ivan Turgheniev. Ceasul.
 Cronică . . . Conferințele Asociațiunii (T.). Premiile Academiei (T.). Conferințele despartământului Năsăud al „Asociațiunii“ (Dr. V. Seni). Asociațiunea din Arad (S.). Din Bistrița (E. A. C.). Prima scenă românească în Cernăuți. Știri. — Poșta Redacției. — Poșta Administrației. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Gropeanu: La pian, Portret, Carmen Sylva, Studiu. Ivan Turgheniev. Brâncuși: Cap de studiu. Poitevin: Pe Seina. Brâncuși: Somnul.

AUSTRO-UNGARIA:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 "	" " "	10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

ROMÂNIA și în STRĂINĂȚATE:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 "	" " "	13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

În Librăria lui W. Krafft în Sibiu (Nagyszeben) a apărut:

Bobârnaci și Bazaconii de Ermil Borcia

cu o copertă elegantă în colori după un desen original de pictorul Florian Murășanu.

Prețul 80 fil., porto pentru Austria și Ungaria 10 fil., pentru România 15 fil.

Asupra acestei lucrări, care umple o lacună simțită în sterila noastră productivitate pe terenul literaturei umoristice, iată cum se pronunță unele din cele mai de valoare reviste ale noastre:

„Tara Noastră“: „Bobârnaci și Bazaconii“ e titlul unei broșuri umoristice apărute zilele acestea în Sibiu. Autorul ei e dnul E. Borcia, unul din puținii noștri umoristi serioși. Reproducerile ce facem din materialul acestei broșuri, credem că vor fi mult mai vorbitoare decât orice altă recenzie.

„Sămănătorul“: „Bobârnaci și Bazaconii“, o colecție de glume și caricaturi, publicate de Ermil Borcia, veselul redactor al călindarului „Posnașul“, a apărut în editura lui W. Krafft, Sibiu. Un volumăș elegant, cu o copertă foarte drăguță în colori executată după un desen original al tinărului pictor român Florian Murășan. Broșura cuprinde o mulțime de glume bune, cuvîncioase, glose de actualitate, localizări și caricaturi fine și decente, procedate de o hazlie introducere în versuri în loc de prefată a glumețului publicist. Cât pentru calitatea cuprinsului, iată cum se pronunță un bărbat de seamă al nostru: „Am avut câteva mo-

mente frumoase cînd publicațiile lui Ermil Borcia. Ele mi se pare, că tot mai mult încep să ocupe un locor care nu trebuie desconsiderat în desvoltarea noastră literară. Până cînd în Tară s'a cristalizat deja ramura literaturii vesele și prin Caragiale, Ureche, Ranetti și acum prin A. Mirea s'a închegat un soi românesc de a râde de partea hazliei a vieții, până atunci noi cei greoi am tot dibuit. „Cocoșul roșu“, „Gura Satului“, „Calicul“ și „Vulturul“, mai ales acestea trei din urmă erau aşa de departe de felul Românilui din alte părți, încât păreau mai mult un spirit maghiaro-german decât românesc. Ermil Borcia a păstrat firea Ardeleanului, ceva mai greoie și cînd râde, dar mai sănătoasă, mai puțin picantă și ascuțită, dar mai din inimă — și în același timp a legat-o de tradiția formată dincolo. Așa cum sunt „Posnașul“, iar acum „Bobârnacii și Bazaconiile“ lui Borcia, aşa că fișe și bine să fie literatura noastră veselă“.

O bună lectură pentru mic și mare

Distracție ușoară. Cuprins decent.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Andrei Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Enea Hodoș, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Coloniile macedo-române din Ungaria și tinerețea metropolitului Șaguna.*)

I.

Doamnelor și Domnilor,

În preajma sfintelor sărbători ale Nașterii Mântuitorului, cari le-am prăznuit în zilele trecute, s'a împlinit tocmai un veac dela nașterea aceluia, care a fost nu numai o podobă aleasă a bisericii noastre ortodoxe, ci o glorie strălucită a întregului neam românesc: a mitropolitului Șaguna.

Purtătorii condeiului și câțiva fruntași de înimă ai vieții noastre intelectuale au găsit în momentul acesta, fără îndoială, cel mai nimerit prilej de a aduce amintirii marelui ierarch prinosul de recunoștință al neamului, parte prin elogioase articole de ziare, parte prin felurite serbări comemorative.

Trebue să recunoaștem însă, că oricât de frumos am scrie și am cuvântă despre Șaguna, din prilejul acesta, și oricâte statui i-am fi ridicat în sufletele noastre, încă nu ne-am manifestat, în chip vrednic, admirarea și pietatea, cu care datorăm față de activitatea publică a acestui arhiereu, mare prin înălțimea idealelor, cari i-au călăuzit faptele, mare prin rodnicia isprăvilor sale pe toate terenele vieții obștești și mare prin curățenia dragostii de jertfa pentru înălțarea poporului său.

Numele lui Șaguna pretinde dela noi, ca aniversarea centenarului nașterii sale să prănuim în forma unor serbări largi și înălță-

toare, la care să ia parte trupește și suflețește toți aceia, pentru cari a trăit, a muncit și a murit și mai pretinde în sfârșit, ca opera lui să cuprindem și să desvălim prin slova tipariului în toată măreția ei covârșitoare. Întrucât ne vom achita de această datorință o va dovedi anul iubilar, în care am pășit și căruia i s'au rezervat, pe cât știm, unele serbări în stil mai impunător.

Inainte de ce ne-am învrednici însă de aceste serbări, credem, că săvârșim un frumos act de pietate, când una din seratele literare, cari se urmează în casa „Asociației“ noastre, o vom încchină amintirii lui Șaguna.

Jertfa aceasta o cer dela noi, în afară de momentul iubilar, în primul loc meritele netăgăduite ale mitropolitului Șaguna în jurul acestei instituții. Cine nu știe, că episcopul Șaguna a fost cel dintâi, care a îmbrățișat idea „Asociației“ și a întreprins pașii de lipsă pentru înființarea și organizarea ei, ilustrând pentru toate timpurile scaunul ei prezidual? Ne împlinim aşadar o înaltă datorie, când din prilejul împlinirii unui veac dela nașterea lui, vom lăsa să răsune și între părinții acestui palat al culturii românești numele lui Șaguna, cel strâns legat de așezământul acesta și nedespărțit de toate mișcările culturale, pornite la noi pe vremea păstoririi sale.

Acesta e momentul, care îndreptățește și împrumută obiectului conferinții noastre o notă de actualitate.

*

¹⁾ Conferință ținută în sala festivă a muzeului „Asociației“ din Sibiu, în 31 Ianuarie a. c.

Doamnelor și Domnilor,

Asupra vieții și activității mitropolitului Șaguna s'a scris până acum relativ foarte mult, în esență însă foarte puțin. Opera lui a fost tratată, în întregime sau din anumite laturi, în nenumărate vorbiri, conferințe, disertații comemorative sau în mici studii biografice. De 35 de ani, de când osămintele sale zac supt țărâna Reșinilor, ucenicii și admiratorii săi, la toate prilejurile, cu peana și cu cuvântul, în broșuri, în școale, în ziare, de

se poate înfățișa în adevărata ei lumină, decât pe urma unor cercetări întinse și amănunte, călăuzite de pătrunderea și aprecierea conștiențioasă și intemeiată pe documentarea largă și sigură a istoriografului bisericesc, politic și literar deopotrivă.

Credem că vremea astfel de cercetări biografice a sosit. Astăzi, când suntem atât de îndepărtați de epoca lui, viața și activitatea lui Șaguna nu se mai poate trata în așa numitele „liniamente generale“, decât cu

Gropeanu: Înșiră-te mărgărite.

pe toate tribunele libere s'au întrecut în preamarirea faptelor lui, întemeind în chipul acesta — și cu toată dreptatea — un adevărat cult al lui Șaguna.

Dar această elogioasă literatură de ocazie, ori cu câtă căldură și sinceritate ar fi scrisă, suntem constrâni să recunoaștem, că nici pe departe n'a fost în stare să îmbrățișeze opera lui Șaguna în toată complexitatea ei și s'o zugrăvească în toată strălucirea ei cu ceritoare. Cine a aruncat și numai o ochire ușoară asupra acelei epoci din istoria vieții noastre naționale-bisericești, care se începe și se sfărșește cu Șaguna, va înțelege pe deplin, că personalitatea aceasta uriașă nu

rizecul de-ai înjosî memoria și a compromite maturitatea aspirațiunilor noastre culturale. Comoara aceasta de frământări, de lupte și de izbâzni mari trebuie desgropată din toate colțurile și analizată fir de fir, pentru ca s'o privim în toată strălucirea ei și să cunoaștem tot aurul gândirii și simțirii, ce se desface dintrânsa.

Pe temeiul acestor considerații se poate ușor înțelege, că e de departe de noi gândul de a îmbrățișa întreagă opera lui Șaguna în cadrele înguste ale acestei conferințe, care, în cazul acesta, n'ar putea să fie decât foarte rapsodică.

Dimpotrivă, urmând principiilor atinse mai

sus, ne vom mulțumi cu o singură parte din viața lui, cu un singur punct, i-am putea zice. Punctul acesta ne vom strădui să-l înfățișăm însă într'o lumină cât mai completă și mai intensivă.

Voi să expunem, anume, câteva considerații mai deaproape asupra originii lui Șaguna, în special asupra mediului social, din care a răsărit și în mijlocul căruia și-a petrecut copilăria și tinerețea. În consecință vom încercă să scoatem la iveală factorii interni și externi, cari au contribuit, în preponderanță, la formarea caracterului și individualității sale sufletești.

Și dupăcă știm, că Șaguna a fost văstărul unei distinse familii de comercianți macedo-români din Mișcolț, va trebui, în chip firesc, să aruncăm înainte de toate o reprivire asupra coloniilor macedo-române, cari au dăinuit o bună bucată de vreme în țara noastră. Aceasta nu numai din simplul motiv, că familiile macedo-române din Ungaria au meritul netrecător de a ne fi dat pe un Șaguna, ci îndemnați mai vârtoș de rolul însemnat, care, cum vom vedea, l-au avut aceste colonii în istoria noastră culturală.

*

Doamnelor și Domnilor,

Sub numirea de Macedo-români sau Arămâni e cunoscută ramura cea mai de meazăzi a neamului românesc, locuitoare în părțile centrale din peninsula balcanică. Se mai numesc și „Ținări“ pentru deasă întrebuițare a sunetului „te“ în loc de ce, ci, iar Grecii îi numesc în termen de batjocură „Cuțovlachi“, adecă vlachi schiopi. Numirea de macedo-români însă nu ne dă ideea cea adevărată despre situaționea lor topografică, câtă vreme e știut, că majoritatea lor nu locuiesc în Macedonia lui Alexandru cel mare de pe vremuri, ci e răsfirată mai ales pe coastele și văile Pindului, apărținător Thesaliei și Epirului grecesc. Adevărat, că și în Macedonia propriu zisă trăiește o populație, după rassă și limbă, română, aceștia se numesc însă Megleniți sau Megleno-Români și se deosebesc esențial de Arămâni în dialect, în port și chiar în fizionomie. Și de fapt aceștia sunt adevărații Români macedoneni. Ei trăiesc împrăștiati prin sate și

Gropeanu: La pian.

orașe, amestecați cu Greci, Turci, Bulgari, Albanezi, în sfârșit cu toate soiurile de popoare, care s-au îngrämat în peninsula balcanică, pare că anume pentru a da de gândit diplomaților Europei.

Fără să încercăm aici o descriere etnografică a Macedo-românilor, ne mărginim a constată numai faptul, că ocupaționea lor de căpetenie a fost, în toate timpurile, comerțul. Cauza e firescă. Împrejurarea, că nu locuiesc un teritoriu compact, care să-l cultive, și că chiar unde se pot ocupa de agricultură o consideră înjosoatoare, cum și faptul, că păstoritul, singura ocupație mai rentabilă, nu e în stare să-i susțină, i-au îndrumat, în chip firesc, la negoț. Păstorul macedo-român, dacă dorește să asigure copiilor săi o existență, e silit să-i trimite la oraș, unde ca ucenici de pravălie pot să învețe limbile străine și cu timpul să devină negustori. Astfel se explică, cum toți Macedo-români vorbesc cu aceeași ușurință grecește, turcește și bulgărește și cu ajutorul acestor limbi poartă comerțul în toate părțile răsăritului până prin Cairo și Alexandria. De

altă parte însă e de remarcat, că tocmai această conviețuire îndelungată cu elemente străine, poligloția și schimbarea portului strămoșesc au contribuit, în cursul timpului, la adormirea conștiinței lor naționale. Faptul acesta, cum și lipsa unei literaturi naționale mai pronunțate, au îndemnat pe învățatul filolog dl Gustav Weigand, care s'a ocupat mai deaproape cu Macedo-români, să le prezică, pe lângă toate semnele sporadice de redeșteptare, aceeași soarte, care au avut-o Istro- și Moravo-românii: perirea.

În alte condiții de viață socială și culturală s'au înfățișat însă Macedo-români în veacurile trecute. Erau vremuri, cu deosebire prin suta a XVII-a și a XVIII-a, când o bună parte dintr-ânsii aveau o situație materială frumoasă, aveau orașe înfloritoare, unde învârteau comerț bogat. Așa erau, în părțile Albaniei, Șipasca, Muscopolea, Nicolița și altele, tot atâtea centre de viață comercială și culturală macedo-română. Încă deatunci au ieșit din sânul lor o seamă de oameni învățați, profesori, poeți și chiar bărbați de stat. Macedo-români erau aşadar un element de cultură, urmarea firească a oricărei bunăstări materiale, și e de însemnat, că niciună spre cultivare și simțul de jertfă pentru așezăminte culturale îi distinge și astăzi. Reținem deocamdată această trăsătură aleasă a caracterului lor, pentru că s'o scoatem în relief mai târziu.

Epoca de bunăstare și înflorire a Macedo-românilor însă nu durează mult. Pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea frumoasele lor orașele comerciale sunt cutropite și în mare parte devastate de Turci și Albanezi, lucruri cari în Balcani sunt și astăzi la ordinea zilei. Văzându-și primejduită existența și avereala, locuitorii acestor orașe își părăsesc atunci rosturile de acasă și se refugiază o parte în Macedonia propriu zisă, iar alta în Polonia și Austro-Ungaria.

Aceste familii de comercianți refugiați, cari, constrânse de furia Turcilor păgâni, își părăsesc vetele strămoșești și se așeză răzlețe prin orașele țării noastre, alcătuiesc așa numitele „colonii macedo-române“ sau „companii grecești“.

*

După ce cunoaștem acum elementele cari compuneau aceste colonii vom înțelege și rolul important, care a ajuns să-l aibă companiile grecești din țara noastră, nu numai pe terenul comercial, ci și pe cel bisericesc și cultural românesc.

Aducând deacăsă un adânc simț religios și o alipire nestrămutată față de ortodoxie, ori în ce parte se așezau aceste familii de neguțători, înainte de toate întemeiau comunitate bisericească, înălțându-și aproape în tot locul biserici frumoase și bine înzestrăte. E deajuns să pomenim numai bisericiile așa numite „grecești“ — căci ai noștri îi priviau de Greci — din Viena, Pesta, Eger, Mișcolț, Brașov, Sibiu și a. — din cari unele stau și astăzi —, toate împodobite cu ornamentație bogată și provăzute cu fonduri însemnate din daniile coloniștilor macedoneni și din prinoasele cocoanelor lor, tot atâtea modele de femei credincioase și evlavioase.

În chipul acesta coloniile macedo-române au contribuit în mare măsură la întărirea și vaza ortodoxismului în patria noastră.

Intre familiile împrăștiate în Ungaria, la loc de frunte s'a ridicat mai cu seamă colonia din Pesta. Mai numeroasă și mai bine situată decât celealte, colonia din Pesta într'o vreme a jucat în viața comercială a Ungariei rolul, care-l poartă astăzi — firește într'un stil mult mai necinstit — neamul jidovesc. De altă parte, pe lângă priceperea afacerilor de comerț, membri acestei colonii nu erau lipsiți nici de alte calități sufletești mai distinse și mai roditoare pentru cultura românească. Ajungând, în scurt timp, la bunăstare materială și stând în legătură directă cu cultura apuseană, de altă parte scuturându-se de rămașițele influenței grecești aduse de-acasă, coloniștii macedoneni din Pesta, dela o vreme, revin la conștiința obârșiei lor naționale și în inimile lor începe să încolețească dragostea și mândria față de limba lor strămoșească.

La procesul acesta de redeșteptare națională a contribuit, firește, în primul rând, curențul literar latinist, pornit la sfârșitul veacului al XVIII-lea de pleiada învățaților noștri limbîști și istoriografi: Samuil Micu-Klein, Petru Maior, George Șincai și alții,

cari, cei mai mulți, și-au dezvoltat activitatea literară în capitala țării. E știut apoi, că, pe timpul acesta, între Budapesta și Țările românești se întrețineau o vie legătură socială prin desele călătorii ale boierilor și neguțătorilor „de dincolo“ la noi în Ungaria. Iar Buda, — unde vestita „tipografie crăiască“ a universității scotea la lumină o mulțime de cărți românești, cari se desfăceau, mare parte, în Țara românească, — a fost pentru principatele dunărene, multă vreme, punctea de unire cu Apusul civilizat.

Fapt este, că pe urmele acestei mișcări de renaștere culturală, pe la începutul veacului al XIX-lea, din mijlocul coloniilor macedo-române răsar două figuri remarcabile, cari amândouă luptă pentru redeșteptarea conștiinței naționale a consângenilor lor din Ungaria.

Aceștia sunt Mihail Boiadisi și George Roza, de cari merită să ne ocupăm mai de aproape.

Mihail Boiadisi, născut pe la anul 1780, se coboră dintr-o vechie familie macedo-română din Buda. Terminând studii bune, la anul 1813 publică în Viena o gramatică a dialectului macedonean supt titlul: *Romanische oder macedo-vlachische Sprachlehre, verfasst und zum ersten Male herausgegeben von Michael G. Boiadji, öffentlichen griech. Lehrer der hiesigen National-Schule. Wien, 1813.*

Cum rezultă din titlu, Boiadisi era învățător la școala grecească din Viena și în calitatea aceasta scrie pe nemănuite ceea ce înțâi gramatică a dialectului macedo-român. Pe lângă normele gramaticale și sintactice, manualul lui Boiadisi mai cuprinde și câteva fabule sau, cum le numește autorul, „Paramithe shi istorii alepte“, în dialectul macedonean. Dovadă, că înțâta lui era să reînvieze dialectul macedo-român, să-l facă cunoscut învățătorilor și consângenilor săi, spre a se învedera originea lui comună cu celealte dialecte românești. Este de însemnat, că gramatica lui Boiadisi mai târziu a prelucrat-o filologul Maxim după ortografia sa etimologică, luându-i, firește, întreagă valoarea.

Celălalt învățător macedo-român George Roza (Rozsa) s'a născut în patria sa, în Monastir, pe la sfârșitul sutei a XVIII-a. Despre dânsul avem date mai sigure. În vîrstă de 6 ani a fost adus la un unchiu al său,

pe atunci comerciant bogat în Timișoara, care l-a susținut la studii universitare, după isprăvirea cărora s'a așezat ca medic în Oravița, unde s'a și căsătorit. De soția cea dințâi însă s'a despărțit pentru a luă în căsătorie pe fata protopopului sărb Sofronie Ivacicovici, fratele fostului nostru mitropolit Procopiu, următor în scaunul lui Șaguna. Acest protopop Sofronie era un bun limbist și posedă o vastă cultură enciclopedică. Despre George Roza încă se zice, că vorbiă 14 limbi. Deci probabil, că admirarea față de cunoștințele filologice ale viitorului său socru l-a îndemnat pe Roza să-și părăsească soția dințâi.

Dela Roza, — pe lângă o carte de medicină, care se păstrează în biblioteca universității din București, — ne-a rămas un sistem de ortografie cu litere latinești, alcătuit pentru dialectul macedo-român.

Încercările literare ale acestor învățători macedoneni, deși nu prezintă vre-o importanță științifică deosebită, rămân totuși ca o mărturisire luminoasă despre conștiința unității naționale a coloniștilor macedo-români cu cealaltă parte a românismului. Faptul acesta se învederează și din broșura: *Kurzgefasste Geschichte der Vlachischen Nazion in Daciens und Macedoniens*, tipărită pe la 1819 în Pesta, de un anumit George Muntean, din cuprinsul căreia deosemenea reiese convingerea, că Daco-și Macedo-români sunt părțile aceluiași trup național. Dar să cercetăm mai deaproape roadele acestei mișcări literare asupra coloniei din Pesta.

Inainte de toate, iarăși ca un eflux al acestui curent național, este să se consideră faptul că parochia macedo-română din Pesta a fost cea dințâi la noi, care și-a procurat pe seama bisericii și a școalei sale cărțile religioase și didactice, apărute pe la începutul veacului trecut în Țara-Românească.

În rândul al doilea, ca o nouă dovadă a nizuințelor pentru înmantarea culturii, cari prindeseră rădăcini în sânul coloniei din Pesta, trebuie să amintim o altă instituție socială a ei, anume: *Societatea femeilor macedo-române din Pesta*.

(Va urmă).

Gh. Tulbure.

Uitare.

(După Catulle Mendès).

lubiri din alte vremi, chimere,
Și mângăieri ce m'ați sdrobit,
Cu 'ntreg amarul fericirii
Plecați din sufletu-mi trudit. —

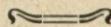
Din cuibul înghețat de-acuma,
Sărmane rândunici în sbor,
Fugiji mâname de nădejdea
Unui sălaş mai priitor. —

Și cade-atât de greu pe toate,
Că 'n tihna vagilor gândiri,
Nu voi mai ști măcar ce 'nseamnă
Durerea unei amintiri.

În ceața zilelor mocnite
Se stâng uitatele simțiri,
Și trandafirii din tufișuri,
Și spinii de pe trandafiri,

S'au dus, — și precum vine noaptea
Pe urma ori-și-cărei seri,
Pe urmă-le-mi veni uitarea,
Și-i cea din urmă din dureri, —

Elena Farago.

Poeme în proză.

Oglinda...

Într'o zi m'am pomenit în curte c'o mai muță, scăpată nu știu de unde. Se trăgea desesperată din lanțul său, care se prinsese într'un cui al gardului, în această hoinăreală a ei, tăcând acolo molcom ghemuită pe sezut, în ultima sfârșire de a scăpă. Când m'a văzut apropiindu-mă, a dat un șipet înțiglat ca de groază, rânjindu-și dinții mici și albi, în chip de provocare la luptă.

A fost însă destul să întind mâna, pentru ca maimuța să se lipească la pământ îmblânzită, ca și când ne-am fi cunoscut de când lumea.

Am luat-o de lanț și-am adus-o după mine ca pe-o vinovată, cum ai duce de-o ureche pe-un copil străin prinț în grădina cu poame.

Chiar din ziua întâi ne-a început prietenia. Am apropiat-o și-am îmblânzit-o mai ales cu mâncarea. De data aceasta am văzut și eu mai bine, ce putere miraculoasă are mâncarea, în domesticirea unor animale sălbaticice...

Stăm adesea ore întregi împreună. E o tovărăsie ideală. Îi urmăresc, cu nesațiu, mișcările iuți și neastămpărul ei nervos. Sare când sus, când jos, ridicându-se cu înde-

mânare, ca într'un lunecuș, pe cercevelile geamurilor și ușorii dela uși. Dintr'un salt treceă, ca o săgeată, dela un capăt la altul al corridorului, lungindu-și trupul moale și subțire, de par că ar fi fost tras în mâni. Câteodată se prindea cu picioarele de dinapoi de câte o margine de zid și-atârnă aşa bănanănd cu capul în jos și privind în vremea asta cercetătoare împrejur. Nici nu te-ai fi gândit unde și-a ales ea până acum locul unde trebuie să sară.

După ce ne-am familiarizat și mai ales când i se face foame, maimuța devine lingușitoare și-și alege spinarea mea ca loc de sărit și hârjoană. — Când nici nu m'aștept, mă trezesc cu ea căzându-mi după ceafă, din cine știe ce ungher dosit.

Și de-aici încep ciugulirile și mângăerile ei șirete. Numai de pe prefăcătoria aceasta meșteră ai putea sănui că maimuța trebuie să se înrudească cu omul.

Ca să domolesc din sbuciumul ei, ne aşezăm amândoi frumos la masă. Mâncarea noastră cea mai de cinste sunt fructele mai ales. În față unui strugure trăim un adevărat poem. Maimuța s'așază pe labele de dinapoi, ca un

Gropeanu: Portret.

pui de pașă, iar eu stau pe scaun, dinaintea mesei.

O boabă ei și una mie.

La început le curățim frumos de coajă, scoatem sămburii și le înghițim. Pe urmă, însă, maimuța se enervează, se uită la mine lacomă, scoate țipete scurte și bănuindu-mă c' o nedreptățesc, se repede la strugur și 'ncepe a cărbăni la gură, ca un flămând, care mănâncă la praznic. Cu chipul acesta maimuță, care e mai înzestrată decât oamenii, își umple înainte gușile de sub fălcii, își face depozite cum s'ar zice, ca să mănânce apoi singură, în timpul de liniște. În instinctul acesta de rapacitate, am văzut eu origina... capitalului dela oameni și mi-am zis că, dacă nu chiar toți oamenii se trag din maimuță, apoi.... bancherii, cel puțin, trebuie să fie niște urangutani domesticiți...

Masa cea mai curioasă a maimuței e când mănâncă orez. Cum stă pe șezul, întinde amândouă mânilor de dinainte, împrăștie grămadă pe masă și-apoi, c'o iuțală și preciziune de scamator, duce firile la gură alternativ, arătându-și pe rând dinții albi și ascuțiți ca într'o strâmbătură continuă.

Ajunsesem să-mi cred maimuța fericită și împăcată în tovarășia mea și cu belșugul din prejur. Mă miram acuma, de ce eră gata pe fugă, când vedea ușa de afară deschisă și mă silea astfel s'o țin degeaba în lanț. Mă întrebam chiar cu încredere: — Unde-ar mai putea găsi ea tot ce-a găsit în casa mea?...

Odată, i-am dat drumul slobodă, prin odăile largi cu ușile în lături.

Atâtă i-a trebuit ca să-și înceapă salturile nebune. Am urmărit-o în toate jocurile și sbenguirile ei din libertate.

Într'un timp de neluare în seamă, se face însă tăcere în casă.

Ce se făcuse maimuță?

Caut în toate părțile, o chem pe nume, strig, cotrobăesc prin unghe, n'aud și nu găsesc nimică. Când să ridic o perdea dela geam, dau de maimuță.

Tovarășa mea îmblânzită, în recunoașterea prin odăi, găsise pe o masă o oglindă rotundă portativă.

Acum stă ghemuită în colțul acela acoperit și, ținând în mâni oglinda, se privează setoasă și uimită.

M'am pus de-o parte să-i urmăresc jocul: Maimuța cuprindeă oglinda cu aprindere, se uită la resfrângerea de-acolo și se înfioră

Gropeanu: Carmen Sylva.

ca de-o apariție neașteptată. Întindeă botul strâns, în luciul de sticlă, gângurea și pipăia locul ca după o sărutare dorită și, tremurând de fericire, își lipea tâmpla de oglinda rece, legânându-se așa, ca într'o desmerdare uitată.

După un timp, tresăriind din adormirea ei dulce, maimuța îndepărtează un moment oglinda, se caută iarăși, tremură, scoate un tipăt și se bucură, apoi iar o apropie pândind. Într'o scăpare de inteligență, întoarce iute capul după oglindă și întinde mâna ca după o umbră...

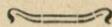
Nedumerirea de-un moment trece, căci maimuța și-a revăzut iar chipul în oglindă și n chipul acela a văzut ea libertatea și iubirile slobode dedemult, cu țara de păduri și soare

veșnic, unde instinctele se mulțumiau și viața se trăia întreagă...

În amăgirea de-o clipă, maimuța aprinsă și pierdută, apropie oglinda de piept ca într'o îmbrățișare și trupul ei moale și înfiorat se cutremură ca într'un spasm de voluptate, contopindu-se un moment cu oglinda mininoasă...

N'am mai putut să despart maimuța de oglindă din ziua aceea... — De câte ori o vedeam retrasă într'un ungher tăcut, cu oglinda în brațe, lipindu-se dornică ca de-o iluzie, mi se părea că ea, în oglinda aceea rece, stringe la piept țara ei îndepărtată, cu amintirile și tovarășii de iubire, cu viața slobodă și largă a pădurilor sălbaticice...

Ioan Adam.

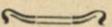
Lacul morții.

(A. Ady).

Plutim deasupra unui lac
Noi mândre paseri călătoare,
Din undele-i otrăvitoare,
Divine negre și spurcate
Își cască gura hrăpitoare:
Ungaria se chiamă lacul...

E înzadar, cădem cu toții,
Căci lacul mortuar ne 'nghite,
Zadarnic visuri și ispite
Și dragoste ne 'ndrumă calea,
Cădem cu aripi biruite:
Ungaria e lacul morții...

G.

Visătorul.

Cântă pădurea fermecată,
Și numai cânt, numai alint
Plută în zarea depărtăță;
Cântă pădurea de argint:

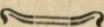
„Stăpân'-avem, născută zină
Din razele unei amezi;
Copil sfios, o vină, vină,
Stăpâna florilor s'o văzi.“

Cântă pădurea; visătorul
Cu dornici ochi cătă în zări
Și a pornit la drum cu dorul
După visatele cântări.

În vraja soarelui de-amează
Cântă castelul de cristal;
Cântă 'n văzduh vrăjita rază,
Privind iatacul de coral:

„Ea poartă ceriul sub pleoape
Și serafimii-s slujitori;
O, vină, vină, mai aproape,
Copil cu ochii visători.“

G. Rotică.

Scrisori din Paris.

Salonul de Toamnă.

Cea mai importantă din ultimele manifestații artistice a fost expoziția așa numita a Salonului de Toamnă.

Acum e prea departe de noi, ca să-i putem face o dare de seamă amănunțită, de aceea ne-am gândit să insistăm asupra problemelor artistice pe care le-a realizat această expoziție; asupra valorii și vitalității acestor probleme. Și ne vom da silință să le tratăm în câteva repriviri scurte și cuprinzătoare.

Se zice — și istoria celor din urmă o său de ani pare a întărîi această afirmație — că arta plastică din Franța a trecut, pe o cărare aproape dreaptă, dela convențiunile și idealurile negative academice la adevărul naturii, la realitatea vieții. Aceasta o vedem atât în sculptură cât și în pictură, cari părăsind încetul cu încetul „canoanele“ grecești, se interesează tot mai mult de infățișarea modernă a oamenilor și a lucrurilor. Artiștii, totuși, nu cutează să reproducă imediat ceea ce li se infățișează ochilor. Se hotărăsc numai cu încetul, cu sfială, cerând mai întâi realității să fie pitorească și mergând să o caute în afara de atmosfera lor natală, în Algeria, în Italia, în Orient. Această înapoiere în spațiu este, pentru ei, în fața publicului obicinuit cu podoabe clasice, un fel de scuză că au renunțat la înapoierea în timp. Dar urmașii lor merg mai departe, sau — mai bine zis — mai aproape. Ei îndrăsnesc să exprime viața de toate zilele în tipuri, în costume și în peripeții imediat verificabile. Și aceasta înseamnă sosirea realismului lui Courbet în pictură, care e puțin înaintea realismului literar al lui Zola. Apoi îsbucnă impresionismul, care purcede din dorința de a zugrăvi natura întocmai așa cum este, surprinzând procedurile sale elementare și substituindu-le la artist ori cări inventiuni, oricărei inițiative personale.

lată aparența lucrurilor. Adevărul lor adânc e ceva mai complicat. Un lucru e sigur, că un desgust instinctiv, unanim i-a înstrăinat, încă de mult, de minciuna academică pe artiștii vrednici de acest nume. Dar se înșală criticii,

cari văd ultima expresie și „desăvârșita desăvârșire“ a artei moderne în îndrăsneala de a picta o bluză albastră sau un frac negru!

Desbrăcând zdrențele școalei pentru a se premeni la izvoarele naturii, artiștii n'au renunțat la mândria de a exprimă, cu elementele plastice, viața lor internă, acest vis divin, care-i leagă de precedesorii lor și care le tălmăcește viitorul. Unii dintre ei au putut să se zăpăcească o clipă, să se exalte până la beție de fanfarele colorate ale vieții exterioare. Această iluzie a putut stăpâni o generație sau două. Mi se pare, chiar că impresioniștii au crezut că trebuie să jertfească luminei creerul lor și partea spirituală a sensibilității lor.

Dar artiștii noștri de astăzi au tras învățături din toate aceste greșeli. Ele au fost necesare: ceice le-au săvârșit dintr'un sentiment de idolatrie servilă pentru natură, au pregătit elemente noi, noi mijloace de realizare tinerilor măestri în viață: aceștia priviră natura cu o mândrie plină de dragoste și în loc de a se uită pe ei însiși în fața ei, o simesc să le slujească planurile.

După dibuiri, încercări pătimășe, chiar și dureroase uneori, i-am văzut, în acest ultim salon, luându-și, fără șovăiri, o hotărâre. Folosindu-se de toate descoperirile anterioare, profitând de impresionism fără să fie încătușați de el, întorcându-se la Primitivi, fără a disprețui învățăturile Renașterii, prin opere, dintre cari multe sunt admirabile, au proclamat concluzia, pe care o cereau premisele pregătite de atâția ani; această concluzie este că arta mare trăiește prin stil și compoziție, nu prin imitație, — și că compoziția și stilul au drept obiect logic: decorațiunea.

Astfel de concluziuni ne dau, nu prin manifeste oratorice, ci prin opere dnii: Maurice Denis, René Piot, Dufrénoy, Pierre Girieud, Pierre Laprade, O. Friesz, Deltombe, Derain, O'Counov, Diriks, de Mathan, Ronault, Maufra, Verhaeren, Jeanis, Van Dougen, Manguin, Alcide Le Beau, Emile Roustan, André Albert, Charles Lacoste, Jean Puy...

Nimenea dintre cei informați nu poate să *

nu recunoască aci pe cei mai buni dintre artiștii noștri tineri. Ei au făcut cinstea și au hotărât sensul ultimului salon de toamnă.

Trebue oare să ne bucurăm de întruparea artei în expresiunea decorativă?

Fără îndoială.

Arta decorativă este Arta.

Cea dintâi și cea mai înaltă ţintă a artei plastice este împodobirea pereților finali ai vreunui monument religios sau civil. Nu trebuie să se uite că arta este, mai ales, un semn de apropiere pentru oameni, e o expresie colectivă a gândurilor lor cel mai scumpe. Dacă această expresie e încredințată de natură, de specie, geniului, să nu vă închipuiți că geniul e o anomalie a speciei, o monstruozitate în natură. Geniul este căpetenia și tipul unui mare număr de oameni; în el s'au întâlnit, adunat și coordonat caractere, cari la ei rămân răzlețe. El reprezintă o întreagă clasă de viețuitori, cari se recunosc în el. El îi adună, el îi luminează, operile sale deșteaptă într'ânsii și le descopere cele mai tăinuite, cele mai bune îndemnuri de viață. Si se poate găsi un prilej mai strălucit de a face aceste descoperiri, decât prin zugrăvirea de forme și de colori pe pereții interiori ai templului sau ai unei primării, unde oamenii se întâlnesc în acelaș gând? Ei vin aci să-și îndeplinească datoriile sau să-și apere drepturile și să-și discute interesele: gestul superior al artistului, prezent în opera sa, înaltă până la dânsul fiecare spirit, înzestrând astfel multimea aceasta cu un suflet colectiv. Si acest suflet e născut din emoția ce se desprinde din această operă. Generație de generație, însuflarendu-se rând pe rând și trăind în fața aceleiaș opere aceleași emoții, vor mărturisi continuitatea neîntreruptă a vieții, soliditatea oamenilor de-alungul veacurilor. Ce sublim rol îi revine artei în această măreață demonstrație!

Las la o parte, cu părere de rău, toate desvoltările, toate exemplele, cari se îmbie spiritului meu. Dar am spus poate destul ca să fiu înțeles. Dealtmintrelea doctrina ce o predic nu are — din fericire — pretenții de nouitate.

Mai este o chestiune, care e mai grea de deslegat.

Prin faptul că decorațiunea mare este culmea artei, e de temut că artiștii să nu poată rămâne cu ușurință mult timp la aceste înălțimi. La culmi se fac rar pelerinagii; vete statornice însă nu se durează.

Și-apoi, dacă cea mai frumoasă misiune a artistului este de a decoră pereții unui monument, mai trebuie ca aceste clădiri să existe, mai e nevoie ca monumentul, prin stilul său, să ceară vădit, legitim, colaborarea artistului.

Dar vai, monumentul, monumentele ne lipsesc. Această apostrofare, pe care pictorul atât de lăptăde o adreseză arhitectului, conjurându-l să construiască Casa pe care geniul lui e nerăbdător să o împodobească, arhitectul pare a nu o auzi; clădirile noastre publice și private rămân, cu prea puține excepții, împofoționate și mizerabile. Bogăția se închide în sălașuri enorme, pe cari le caracterizează trufia unui lux egoist, potrivnic vieții, și din cari arta este exclusă. În ce privește autoritățile publice, ele se sălășluesc în palate, făcute după chipul și asemănarea lor, dela stilul-cazarmă, care arată brutalitatea lor, până la stilul pompadour, care dovedește lașitatea lor. În toate țările din lume în clipa aceasta a istoriei pe care o trăim, puterea, despărțită de gust, nu mai apare decât sub prosteasca înfățișare a unei barbarii organizate.

Fie. Se poate că condițiile sociale ale existenței moderne să mai înșele dorințele pictorilor. Acel suflet, acea conștiință colectivă se pare a nu auzi încă chemarea lor; conștiința colectivă întârzie să se deșteptă. Dar să nădăduim că îndărătnicia ei va fi învinsă. Avem ca chezăsie a izbânzii sigure, ostenele stăruitoare ale artiștilor noștri, rândurile lor încheiate și vitejia liniștită cu cari se afirmă.

Glasurile lor, fiecare în parte prețios, se prefac într'un glas puternic, pe care multimea îl ascultă deja și-l înțelege. Incurând numai surzii nu vor putea să-l audă.

Scriind aici, sunt fericit că pot înregistra accentul artiștilor români în această mare mișcare de prefacere.

Mai întâi o observație de ordin general.

Fiind date calitățile orientale, belșugul în concepție, gustul în executare, cari disting

poporul românesc printre celealte unități ale marii familii romane, pare evident că el trebuie, mai curând, mai ușor decât oricare altul, să se desvolte după direcțiile alese de artiștii europeni, în fruntea căroră merg francezii.

De altfel făgăduințele sunt multe și sunt în drept a crede că vor fi încurând ținute. Mai mulți artiști români și-au creat în Paris o situație de invidiat. Mă voi mulțumi a numi pe unii dintre dânsii, fără a țineă seama, dacă au expus sau nu la Salonul de toamnă.

Sculptorul Constantin Brâncuși, foarte cunoscut, foarte apreciat, este desigur unul dintre cei mai bine înzestrați din generația sa.

Dăoara Elena Popea delicată și o intimită pătrunzătoare.

Dnii Florian, Poitevin, aquafortiști. Dl

Poitevin, foarte Tânăr, dacă nu mă însel, dovedește o pasiune serioasă, un entuziasm stăpânit și adânc, semne sigure ale talentului adevărat.

Tablourile mici ale lui Mărculescu se mențin în tonalitățile întunecate, ce convin expresiei sentimentelor melancolice, cari îi plac autorului. Așa cum sunt, sunt nespus de atrăgătoare. Ne aducem aminte cu duioșie de „Femeia la fereastră” expusă anul acesta.

Dnii Popescu, Gropeanu și Benderli sunt nume pe cari critica parisiană le repetă, din an în an, cu o simpatie tot mai mare.

Trăiește aici — și rog să mi se ierte omisiunile inevitabile — un grup de artiști talentați, iubiți în Franță și cari fac cea mai mare cinstă țării lor.

Paris, Decembrie 1908.

Charles Morice.

Martirul Christoșilor...

(A. Ady).

Un foc nepotolit și mândru
Mi-a dat pământul moștenire,
Purtam în inima păgână
Credință, sete de mărire.
Simțiam o lume împrejururi-mi
Rotindu-și larga frământare,
Eu în vîrtejul ei sălbatic
Căutam o armonie mare...

Născut din cântec și putere,
Păgân Apollo dela Tară,
Cu dragoste-așteptam, — cu cântec,
A vieții cea din urmă seară...
Azi, sufletul nu-mi mai tresare
De cânt, de dorul dimineții,—
M'au omorât evangheliștii,
Christoșii și 'nțelepții vieții...

G.

Cântec.

Văd flacăra iubirii cum se stinge,
(Ce trist răsună ultimul cuvânt)
Văd flacăra iubirii cum se stinge,
De ce-ai crezut copile 'n jurământ?

Văd pulberea de visuri cum se pierde,
(Norocul meu cu ele a plecat)
Văd pulberea de visuri cum se pierde,
De ce te tulburi ochi îndurerat?

Plâng dorurile toate deșteptate,
(O! cât așa da să nu le-aud plângând)
Plâng dorurile toate deșteptate,
De ce-ai venit durere-așa curând?

I. Enescu.

Corespondență din București.

„Carmen saeculare“ și „Apus de soare“.

Ziarele v'au povestit cu amânunte felul cum s'a serbat în țară aniversarea a cincizecea a Unirii — cum se scrie aici, adecață a unirii celor două țări românești. Totuși cereți o „notiță“ și în corespondența mea?

Literatură?

Puțină am văzut. În tot cazul, nici o publicație care să fi fost preparată cu răgaz. Domnul N. Iorga a povestit — adecață a apreciat — unirea într-o broșură dictată stenografului Stahl și publicată de Liga dela Iași: este o scriere cam repede, căreia îi prefer foscoul discurs ținut de acelaș bărbat la Iași, discurs despre „durerile care sunt mai sfinte decât toate strălucirile“. Em. Gărleanu a publicat o broșură în „Biblioteca românească“ a lui Socec, cu acte din timpul unirii și reproducând în frunte o conferință despre Cuza a lui Petru Rășcanu, bătrân profesor la Iași: nimic din partea editorului, original, dar reproduceri folositoare. „Convorbirile literare“ au consacrat unirii un număr, cu amânunte necunoscute. Câteva privesc și pe Ardejeni. Încolo...

G. Coșbuc primise însărcinarea să scrie o odă care să se declame de pe scena teatrului național. Oda nu s'a declamat. D. Anghel și Șt. O. Iosif s'au ținut însă de vorbă și au scris un *Carmen saeculare*, care a fost aplaudat strășnic și care — cetăț — vă va lăsa cam reci. Eu cel puțin, ceteindu-l în „Viața românească“, nu mi-am putut regăsi căldura dela cele două reprezentări ale teatrului național, la care am fost de față. Căldura aceea o datoriam, evident, și multelor gânduri proprii, și neliniștitoarelor simțiri care ne năvălesc la astfel de prilejuri.

În Carmen ni se cere să credem conventional că un bătrân care doarme este Danubiul — eu l-aș fi pus la masa de marmoră la care doarme Barbarossa; el doarme, în text, la picioarele unei coloane de templu roman în ruină; pe scenă durmă într-o peșteră par că. Ni se cere să credem că o fată Tânără și frumoasă este Doina, care-l găsește pe moș Danubiu în ajun de a se trezi din somnul secular. Ni se cere să credem că moșul a durmit o mie de ani și că acum o mie de ani el știă că odată va veni Doina să-l deștepte. Ni se cere credința în absurditatea de acestea? Nu, nu. Este numai poezie, romantică și fără haz; este deslănțuirea fantaziei, care s'a pripit cu concepția, dar s'a recules în amânunte.

Iată îndată un amânunt, foarte drăgălaș. Danubiul a vorbit cândva latinește, acum știe o românească foarte frumoasă și, deși nu înțelege slavonește, bagă de seamă, că Doina nu mai vorbește curat. Conventional, dar, ian vedeti ce frumos spune de acestea bătrâni:

Dar tu, ce cauți oare pe plăuirile mele?
De unde-mi pare mie că te cunosc pe tine?

Cine ești tu? Răspunde!

Ce farmec se ascunde

În glasul tău, de-mi pare că aud a mele unde
șoptindu-și între ele?

Și totuși, cum se face că graiul tău ales
Se 'ntunecă pe-alocuri de-mi pare ne 'nțeles

Și 'n vorbele aceste, ce picur' aşa clare,

Cad sunete barbare

Ici-colo 'n vălmășag,

Ca pietrele de rând

Uitate 'ntr'un șirag

Prințe mărgăritare?

Doina răspunde naiv, cum i se și șade doinei; dar și mai puțin decât naiv. Cu de patru ori cum: cum nu-s etc., cum desprinzi etc; cum porți etc; cum glasul tău etc., aşa și graiul meu. Nu, poeții aceștia simpatici nu merită să cităm și ce-i rău în *Carmenul lor*. Să ne grăbim deci spre ce este bun.

Doina roagă pe moș Danubiu să-i arate viitorul neamului românesc. Bucuros, e foarte lesne. Tridentul se ridică în aer și încep pe rând figurile cele mari ale istoriei românești. Danubiul explică Doinei cine-s ele; iar regia teatrului adaogă explicarea cu fețele lumini caracteristice: Mihai Viteazul și Tudor Vladimirescu apar în lumină roșie, în sânge; Ștefan în lumină galbenă-aurie, este soare; în lumină mai albă, apar juzii dela început, oamenii limpezi, modești, cari scoboară senini dela munte. Lerte-mă toate sufletele strămoșilor, pe care-i slăvesc și eu ca orice Român, dar clipă de liniște și zâmbitoare multămire cu care au trecut acești juzi am pus-o mai presus de orice altă impresie. Nu știu bine de ce. Poate din pricina sfiosului meu respect și adorației mele pentru tot ce este părinte, izvor de bine și vigoare, suflet curat și pacinic. Uite-i:

Veniți din cetățuia Carpaților bătrâni,

O juzi cu barba albă și cu toege 'n mâni,

Veniți păstorii acasă cu turmele de oi;

Ca slovele mărunte ce-s scrise pe-un izvod,

Coboară-te la vale, împărașiat norod,

Că 'ncepe să surâdă străvechiul tău noroc...

Veniți furnici grăbite din nou la furnicare,

Coboară, Basaraba, și chiamă la un loc

Ostroavele răzlețe pierdute ca 'ntr'o mare!

(Basaraba cu întreg alaiul coboară și se grupează, în vreme ce din partea dinpotrivă se zărește coborând Bogdan, cu casa lui).

Ca un zglobiu șivoi

Împărașiat și gureș

Treci munții și coboară din vechiul Maramureș,

Cu casa ta întreagă, o Bogdan-Voievod!

Coboară 'n svon de bucium cu cetele de-arcași,

Cu fete, cu feciori,

Cu 'nregul tău norod,

Coboară și 'napoi
Nu te uită ce lași,
Căci mult mai mândră-i țara în care te scobori!

Se poate să nu uiți cadrul convențional în care sunt cuprinse aceste scânteie poetice, cari aprind fantasia Românilor? Și eram în sală tot oameni cuiți, profesori și elevi, care știam despre ce-i vorba, rând cu rând. Și sala țățăia de așteptare, și vuiă de aplauze. Dar nicăiri n'a vuit mai tare ca în adorarea lui Mihai-Viteazul. Și nicăiri n'a vuit mai lung ca în adorarea lui Cuza-Vodă.

Ci eu mă întorc iarăș cătră cei mici, cătră cei ne-norociți, cătră aceia pe cari îi chiamă Tudor la luptă, pe cari îi chiamă cu un glas cel înțelege orice asuprit:

Ai indurat destule, sărmăna popor iobag!

Din zdroanță de cămașă de rob tu fă-ți un steag,
Și pleacă înainte cu vântul de răscoală
Ce-ji ia până și cenușa rămasă 'n vatra goală!

Din șubrede colibe, din umede chilii,
Din negrele bordee săpate în pământ,
Sculați-vă cu toții, ca stafii din mormânt,
Voi care-ați stat atâtă înmormântați de vii!

Urcăți-vă 'n clopotniți și sub al crucii semn
Lovii cu bărbătie în toaca grea de lemn
Și clopotele toate din somn le deșteptați,
Căci a sosit acela pe care-l așteptați!

Du-i, Tudor, dă-le iarăși lumini ochilor orbi,
Să vadă cum din câmpul mănos al țării noastre
Ca niște pete negre în zările albastre
Dispare cel din urmă hrăpareșt stol de corbi!...

Opera are amănunte și va educa *).

*

Se crezuse căteva zile că de 24 Ianuarie se va juca piesa lui B. Șt. Delavrancea: *Apus de soare*. Ar fi fost un noroc. Nu l-am avut atunci. Și am așteptat-o până ieri seara, în 2 Februarie. Publicul, care nu a văzut-o, o va putea ceta peste 5–6 zile într'o ediție frumoasă a librăriei Socec.

I. Când se ridică cortina, ochii rămân uimiți de frumusețea tabloului ținut în colori vii. În fund Suceava — să-i zicem cea veche, cer senin, aer limpede; și încoace curtea palatului cu copaci cu rod; în curte o șezătoare, cu doamna țării, Maria. Firește, se vorbește mult de Ștefan-Vodă.

Ștefan apare înfiorând cu splendoarea și înveselind cu bunătatea lui. El este 'n ajunul unui răsboi, dar are timp destul să măngăie fetițele și copiii dela curte: Mai frumos nu se poate arăta ce deplină este

*) Rolarile Danubiului și al Doinei din acest poem au fost susținute de dl și dna Zaharie Bârsan, artiștii cari au entuziasmat în atâtea rânduri și publicul nostru. Din dările de seamă, elogioase, ale ziarelor din România se vede că interpretarea acestui poem a fost neîntrecută. Dl Zaharie Bârsan, în Danubiu, a dovedit un talent dramatic din cele mai frumoase. Dna Bârsan, în Doina, i-a fost o vrednică tovarășă.

Red.

înima eroului acestuia neodihnăit, de care nimic omenesc nu-i străin. Dintre fete, pe Oana, pe naiva Oana, o distinge el mai mult.

Marele Voevod își așteaptă părcalabii. El vin, bătrâni și tineri. Acum cerc în jurul lui Ștefan și scurte dări de seamă despre cum stă țara în părțile fiecăruia: Vorbe clare, glume de voinici rari, lume rară. Acum o suprindere și pentru Vodă, și pentru privitorii: Între ei pică și Bogdan, fiul Domnului, care tocmai îi pregătește succesiunea la tron: Tânăr; în manta albă, cu pletele negri, viu; o nădejde pe care nu o va putea stinge ura ce scapă de pe acum din ochii lui Ulea, paharnicul. Va fi răsboiu, anunță Vodă. Și Vodă impune îndată, că vorbă, tăcere celorce deschid gura să protesteze. Vodă domină tot, pe toți. Olimpic.

Sgomot, de departe. E țara 'n picioare, sunt Moldovenii cari vin la chemarea Domnului. Bieții bătrâni și duioși părcalabii:

Unul: Îi văz, dar nu-i auz.

Altul: Îi auz, dar nu-i văz.

Al treilea: Nici n'aуз, nici nu văz.

Vodă: Eu îi văz, și îi auz.

Tot el întâiul; cel mai întreg încă. Sabia-i sboară din teacă și face capului ocoluri, par că e-a-i adună și strâne tot mai aproape oştirile ce curg.

Un splendid sfârșit de act.

II. Vodă luptă în Pocuția și de mult n'a trimis vesti. Doamna-i cuprinsă de temeri și suferă. În curtea ei, ea și plângă jupăneselor durere; iar pasările căntă fără să le auză. Doar Tugulea Moghilă, un stolnicel, de-i mai stoarce vr'o zâmbire.

Deodată se iveste solul lui Ștefan, clucerul Moghilă. Si spune, și spune, și spune ce-au isprăvit Moldovenii în Pocuția. Ai crede că Ștefan este încă de departe. Dar aşa vine el, mai iute ca solii. Iată-l, învingător; dar și mai obosit de boală.

Pe urma lui calcă și răutatea. Ceice în acul întâi își ghiciseră abia gândurile, și le spun acum lămurit: Ulea și soții săi Stavăr și Drăgan nu-l primesc Domn pe Bogdan, ei vreau pe Ștefan. Dar Oana, rămasă la fântâna, ascunsă după colacul fântâni, ascultă ce zic ei și — credință intrupată, suflet ce nu se poate păță nici cu taina sa, necum cu a altora, — Oana îi spune lui Vodă ce vrea Ulea, ce Drăgan și Stavăr. Vestea-l mușcă pe Vodă ca un șarpe, dar: Oano, tacă, tacă...

Hotărîri repezi: Moghilă, vino; răspunde, cine hotărăște azi pe urmașul meu; eu? eu!; mâine adună-mi

Brâncuși: Studiu.

curtea, boieri și ostași, să le-arăt cine va fi, după mine, Domn.

Conflictul este evident: Vodă, soarele, care dorește să fie urmat de alt soare; boierii care l-ar acoperi pe acesta bucuros cu volbura zavistiei și luptei între frați. Dar poate fi acest conflict? Capetele lor nu sunt ale lui? Sunt. Dar de ce ar ucide Vodă, când nu-i de nevoie? De ce ar trece prin sabie ce se va îndoia mâine în fața unui semn, de auzul unei vorbe? Vodă-i o poruncă numai fiind de față. Vodă este numai supărăt, dar își ține firea în frâu. El apune grandios...

Da, este drept, acțiunea nemijlocit în preajma conflictului nu-i multă; mediul pe care-i pusă este covârșitor; dar este... cătă-i trebuie poetului, poeziei.

III. Dar rana cea veche îl doare pe Vodă tot mai tare. Acum a venit și al treilea doctor, Șmil. Și cei trei doctori se sfătuiesc mereu. Vă înșelați, Vodă este încă destul de tare. O zi bogată, ca cea de azi îl va obosi însă.

Vodă trăiește astăzi viu, cu toate nădejdile sale.

Petru Rareș vine să-i spună că el iubește pe Oana și Vodă îl trimite — la Hârlău, la Rareșita, să afle acolo cine-i el și cine-i Oana. Ce bucurie pe Vodă când îl privește călărind, dispărând!

Și vin boierii, vine poporul; la urmă și Ulea, adus. Conjurății sunt muți. Vodă-și joacă numai spada, o scoate-abia, o vâră iar în teacă; dar privirile lui le înțeleg ei bine, și sunt muți. Conflictul pălpăie domol...

Și astfel scena cea mare se poate desvolta în libertate: Voivodul vorbește de domnia lui, de prietenii și dușmanii tării, de povara vieții, și se desbraçă de hilamida care-o aruncă pe umerii lui Bogdan și-l urcă pe Bogdan pe tron; și cu mâna lui îi pune pe cap coroana cea mai glorioasă. Durerea fizică îl face pe bătrânul Domn să cază, să îngrenunche, el cel dintâi.

Ștefan este învingător: A voit, a fost.

IV. Pe patul de suferințe. Doamna care a veghiat mult se duce să se culce; numai Oana nu se duce.

Nu știe de ce, dar nu poate să se ducă. O măngăiere pentru Domnul bolnav, care o desmiardă și-o sărută lung. Când Rareș se întoarce dela Hârlău, ea știe că el îi este frate, cum știe și el că n'o poate iubi decât ca pe-o soră. Doi copii devotați: Rareș trebuie să plece la Stambul, trimis de Ștefan, și pleacă deși abia sosise.

Amănuțe, fără multă legătură cu acțiunea? Se poate, dar ele trec repede și spun mult: ce rămâne după acest Voivod, afară de țară și glorie: copii mândri și copila aceasta din care vorbește graiul săngelui (prea mistic poate)...

Doctorii ard rana Voivodului, care se închină cu glas tare.

Răpaos dureros.

Deodată se audă sgomot. Boierii aleg pe Ștefan, Ulea lucrează. Voivodul ascultă, înțelege ce alii nu înțeleg încă; leul se trezește în el; sus; sabia în mână; fugă, vijelios, afară și când se întoarce, frânt de obooseală și de mânie, săngele lui Ulea picură de pe spadă.

Cum spune Vodă? Cum a răsărit: ca un leu, ce mistue năprasnic piedeca din drum. Apune supraomul, supraomul în răsboiu. Înceț, înceț se stinge acum Voivodul care șoptește, murind, despre Moldova, Moldova.

Apus de soare, adeca cum Delavrancea vede apunând pe marele viitoare Voivod.

Nu cred că mă înșel, când prorocesc că Delavrancea a găsit o formă superbă în care pe Ștefan îl vor vedea apunând... generații întregi.

Poetul a ridicat tablou după tablou, frumșete după frumșete; și firul e întreg și luciu; firul nu se înnoadă forțat, niciodată: logica este satisfăcută, ca și inima.

A vorbit un poet, care-i un mare zugrav. Pictura și poezia și-l pot contesta una alteia, cu acelaș drept. Grație lui, am saltat deodată departe de „Despot-Vodă”, departe de „Răzvan și Vidra” și foarte departe de bietul „Vlaicu-Vodă”.

Se nasc și la noi drame istorice!

G. Bogdan-Duică.

Poezie.

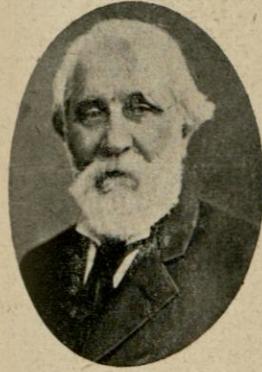
Pe aripa ta ne culci
Gânduri obosite,
A nădejdei taine dulci
Duc, pe nesimțite,
Sufletul în vis ușor,
Ca o adiere,
Peste culmile cu dor,
Valea de durere.

Și departe pe un plai
Înflorit i-arată
Cătră poarta dela rai
Calea luminată...
Piere cea din urmă stea,
Noaptea se destrămă,
Pune și pe frunțea mea
Mâna ta de mamă.

Maria Cunțan.

Pagini străine.

Ivan Turgheniev (1818—1883).

Ivan Sergeevici Turgheniev s'a născut la 28 Octombrie v. 1818 în Orel, dintr'o veche familie aristocrată. La 1827 familia lui se mută la Moscova, unde Tânărul Turgheniev intră într'o școală particulară. Cu 15 ani trece la universitatea din Moscova, mai apoi la cea din Petersburg, ocupându-se cu studiul istoriei și al filologiei. La 1838 face o călătorie de studii în Germania, oprindu-se vreme mai îndelungată în Berlin, unde cercetează universitatea. În 1841 se întoarce în Rusia și în anul următor e numit funcționar în ministerul de interne, dar după doi ani își dă demisia și se retrage pentru a se ocupa cu literatura. Prima lui lucrare, poemul „Paraşa“, apare la 1843.

Până în 1850 trăiește mai mult în străinătate, mai ales în Paris. În acest an, murindu-i și mama (tatăl său murise în 1834), se întoarce din nou în Rusia și se retrage la moșia sa din Spaskoje (guvern. Orel), după ce și desrobise iobagii. În anul 1852 publică o „Scrisoare despre Gogol“, pentru care este arestat și condamnat să nu-și poată părăsi moșia timp de doi ani de zile.

La 1855 merge din nou în străinătate și numai pentru scurt timp se mai întoarce în țara sa. A murit la 22 August v. 1883, în Bougival, lângă Paris, și a fost transportat și înmormântat la 27 Septembrie în cimitirul Volcov din Petersburg.

Ivan Turgheniev a desfășurat o activitate literară foarte roditoare. Romanele și povestirile sale numeroase nu se disting prin complicațiuni sensaționale, ci prin măiestria mare cu care sunt descrise caracterele personajilor și pătrunderea psihologică a lor. În operele sale se reoglindesc toate mișcările cari au frământat Rusia de pe timpul său și sunt o prețioasă contribuție la istoria dezvoltării societății rusești.

Dintre scrierile lui amintim: „Insemnările unui vânător“ (2 vol. 1852), „Prima dragoste“ (1860), celebrul roman „Părinți și fii“ (1862) și nenumărate povestiri și schițe mai scurte: „Viziuni“ (1863), „Un rege Lear al stepei“ (1870), „Ciasornicul“ (1875) și altele. A mai scris și câteva comedii cari s-au jucat pe scenele rusești până în anii din urmă. Ultimele sale scrieri sunt: „Poezii în proză“ (1882), „Clara Milici“ și „Incendiul pe mare“ (1883).

Ceasul.

— Povestirea unui bătrân. —

I.

Să vă povestesc întâmplarea mea cu ceasul...
Ciudată întâmplare!

Lucrul s'a petrecut tocmai la începutul veacul d'acum,* în anul 1801. Abiă trecusem de 15 ani. Trăiam la Rezan, într'o căsuță de lemn, nu departe de malurile râului Oka — împreună cu tata, cu o mătușe și cu un văr. De mama nu-mi aduc aminte: ea murise la trei ani după căsătorie; afară de mine, tata n'avea copii. Numele lui era Porfiriu Petrovici. Om tacut, retras, bolnavios; lucrul lui era să umble după treburi ca procese — și altele. Înainte vreme astfel de oameni erau porecliti pricinași, cărciocari, semințe de urzici; el își zicea fișcal privat. Căsnicia noastră o purtă sora lui, mătușa mea — fată bătrână de cincizeci de ani; tatăl meu trecuse de patruzeci. Ea era evlavioasă din cauza afară — vorbind pe față: era o prefăcută; bună

de gură, își vâră nasul pretutindenia, însă la inimă nu eră bună, cum eră tatăl meu. Duceam traiu fără lipsă, potrivit. Tata avea încă un frate, cu numele legor**); dar acest legor, pentru oarecare, cum s'ar zice, „conduită de agitator și idei iacobinice“ (așa stă scris, negru pe alb, în ucaz) fusese exilat în Siberia încă în anul 1797.

Fiul lui legor, David, vărul meu, rămasă în grija tatălui meu și sedea la noi. El eră numai cu un an mai bătrân decât mine; însă eu mă închinam înaintea lui și-l ascultam, ca și când ar fi fost de tot mare. Nu eră băiat prost, avea tărie sufletească; eră lat în umeri, îndesat, cu o față pătrată, plină de pistriui, păr roșu, ochii suri, mici, buzele late, nasul scurt, degetele asemenea scurte — om vârtos, cum își zicea, — și în adevăr eră foarte puternic pentru anii lui. Mătușa nu-l putea răbdă; iar tata — chiar se temea de dânsul... sau, poate, se simția vinovat în fața lui. Se răspândise faima, că dacă tatăl meu n'o sfecleă cu vorba

*) Al 19-lea. (N. trad.)

**) Ghiță. (N. trad.)

Brâncuși: Cap de Studiu.

și nu-și trădă pe frate-său — tatăl lui David nu era să fie exilat în Siberia. Învățam amândoi în gimnaziu, în aceeaș clasă, și învățam bine, eu chiar ceva mai binișor decât David... Memoria mea era ageră; la copii — lucru cunoscut! prin această superioritate nu mă simțiam ridicat în preț, nu mă mândriam, și David a rămas și mai departe călăuzul meu!

II.

Mă cheamă Alexe. Sunt născut în ziua a 7-a a lunei, iar ziua numelui meu e în 17, și anume în Martie. După obiceiul moștenit din bătrâni,* mi s'a dat numele unuia dintre sfintii aceia, a căror praznic cade pe ziua a zecea după naștere. Naș la botez mi-a fost un oarecare Anastasiu Anastasievici Pucikov, sau mai la adecă: Năstase Nastaseici, altă poreclă nime nu-i da. Era certăreț strășnic, uneltitor, toate le restălmăcează — un om stricat cu totul; fusese dat afară din cancelaria guvernatorului, și pe la judecătorie umblase nu odată; însă tatăl meu avea trebuință de el... Împreună „agoniseau“. Încolo era om puhat, rotund; c'o față ca de vulpe, cu nas ascuțit; ochi căprii, sclipitori, iarăș ca la vulpe. Și totdeauna își mișcă ochii, în dreapta și stânga, iar nasul îi umblă ca și când ar

*) Îl găsim și la români. (Trad.)

mirosi în văzduh. Purtă ghete fără călcâie, și se pudră zilnic, ceeace la țară pe atunci se socotea între lucrurile cele mai rare. El ne încrezîntă, că nu se poate lipsi de pudră, deoarece are d'a face cu generali și cu doamne de general.

Și iată, sosi odată ziua mea onomastică! Năstase Nastaseici intră în odaie și zise cătră mine:

„Dragă fine, până astăzi nu te-am dăruit cu nimic; dar acum, privește, ce lucru frumos ți-aduc!“

Și atunci scoase din buzunar un ceas suflat cu argint, și mare cât o ceapă, cu o floare de trandafir zugrăvită pe cadran, și cu un lănțușor de bronz! Eram zăpăcit de placere, — dar mătușa Pelaghia Petrovna sări cu gură mare:

„Sărută mâna, sărută mâna, răpănosule!“

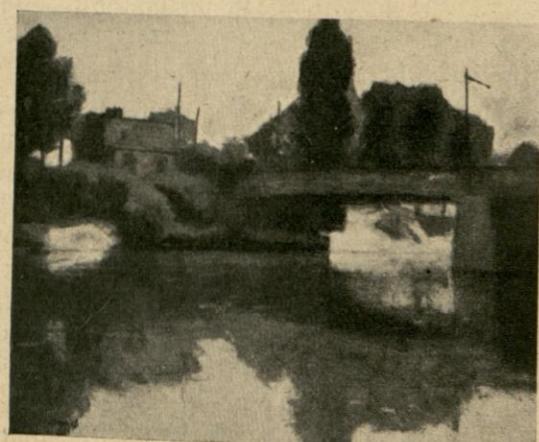
Îndată i-am sărutat mâna, iar mătușa fără a-i păsă urmă:

„Of, Năstase Nastaseici, tătucule, pentru ce mi-l răsfeți aşă! Ce să facă el cu un ciasornic? Îl scapă, de bună seamă, îl desface, sau îl strică!“

Venî și tatăl meu, privi ceasul, mulțumi lui Nastaseici — destul de nepăsător, și-l chemă în odaia sa. Auzii vorbind pe tata, oarecum pentru sine:

„Dacă tu, frate, socotești că s'a sfârșit cu atât...“

Însă eu nu mai puteam sta locului, luai ceasul și ieșii repede în ruptul capului, ca să arăt lui David darul.

Poitevin: Pe Seina.

III.

David luă ceasul, îl deschise și se uită la el cu luare aminte. Vărul meu avea mare talent pentru mehanică; îi plăcea să mește-rească cu fier, cu aramă, cu orice metal; și-a cumpărat felurite instrumente, și îndreptă sau chiar lucră din nou un șurub, o cheie și a — fără să-i fie prea greu.

David învârti ceasul în mână și murmură printre dinți (de obicei era tăcut):

„E vechi... rău...“ — Apoi adăuse: „de unde-l ai?“

I-am zis că mi l-a dăruit nașul meu.

David își ațină la mine ochii suri:

„Năstase?“

— Da; Năstase Năstaseici.“

David puse ceasul pe masă și se întoarse în altă parte, liniștit.

„Nu-ți place? — îl întrebai.

— Ba nu, nu asta... Dar eu, în locul tău, n'as fi primit dela Năstase nici un fel de dar.

— Pentruce?

— Pentru că e om rău; iar față de omul rău nu trebuie să te îndatorești. Tu încă i-ai și mulțumit. De bună seamă, i-ai sărutat și mâna?

— Da; măsuța m'a silit.“

David zâmbi strâmbând din nas. Așa era năravul lui. Nu râdeau niciodată cu hohot: astfel de râs era, pentru el, semnul unui om mic de suflet.

Vorbele lui David, zâmbetul său tăcut, m'au amărit adânc. Poate, gândeam eu, în gândul lui mă osândește! Poate mă ține și pe mine de om rău! El niciodată nu s'ar fi înjosit într'atât, n'ar fi primit cinste dela Năstase! Acum, ce-mi rămâne de făcut?

Să-i dau ceasul îndărăt? Cu neputință!

Încercai să leg vorbă cu David, îl întrebai de sfat. El îmi răspunse, că nu dă sfat nimenui, și că să fac, cum știu. — Cum știu? Mi-aduc aminte, toată noaptea următoare n'am durmit: gândurile mă chinuiau. Să mă lipsesc de ceas, îmi era jale, — îl pușesem lângă pat pe măsuța de noapte; și ticăia așa de prietenos și drăgălaș... Însă a simții, că David mă disprețuește... (Da, nici o îndoială! el mă disprețuește!)... aceasta mi se păreă de ne-sufert! Cătră dimineață hotărîrea mea era luată... Ce-i drept, începui să plâng — dar

Brâncuși: Somnul.

în sfârșit adurmii; când mă desmetecii — mă îmbrăcăi repede și alergai în stradă. Eram hotărît să dăruiesc ceasul meu celui dintâi sărac, ce-l voi întâlni.

IV.

N'a trebuit să alerg departe de casă, și iată omul, pe care-l căutam. Un băiețoi, ca de zece ani, îmi ieșii în cale, zdrențos, desculț și care mai trecuse pe dinaintea ferestrilor noastre. Într'o săritură mă apropiai de el și, fără a pierde vreme, — i-am îmbiat ceasul.

Băiatul sgâlă ochii, cu o mână își acoperi gura, ca și când s'ar teme că se frige — și întinse pe ceealaltă.

„Ia-l, ia-l — mormăii eu între dinți: — e al meu, ți-l dau ție — poți să-l vinzi, și să-ți cumperi ceva... de ce-i avea trebuință... Fii sănătos!“

I-am vârât ceasul în mâna — și fuga acasă. Oprindu-mă câtva timp 'naintea ușii dormitorului, ca să răsuflu, mă apropiai de David, care tocmai sfârșiă cu îmbrăcatul și-și pieptenea părul.

„Știi ce, David? — începui cu glas cât am putut mai liniștit. — Ceasul dela Năstase l-am cinstit.“

David se uită la mine, trecând peria peste tâmpale.

„Da, — urmai pe acelaș ton negustoresc, — eu l-am cinstit. Este aici un băiat, foarte sărac, cerșitor: lui i l-am dat.“

David puse peria pe măsuța de spălat.

„El poate, cu banii ce-i capătă, — zisei tot eu, — să-și cumpere ceva lucru de folos. În sfârșit, el câștigă ceva.

Am tăcut.

— Ei, ce-i? bine-ai făcut! — grăi la urmă David și plecă la școală. După el pornii și eu.

— Dar dacă te vor întrebă, unde-i ceasul? — se întoarse David către mine.

— Am să spun, că l-am pierdut! — răsunsei nepăsător.

Mai mult n'a fost vorbă între noi despre ceas în ziua aceea; totuși mi s'a părut, că David nu numai că mă aprobă — ci... oarecum... chiar mă admiră. — Ba zău!

Trad. din originalul rusesc de E. Hodos.
(Va urma).

Cronica.

Conferințele și seratele Asociației. Duminecă 14 Februarie n. a avut loc a patra serată muzicală literară în sala Casei Naționale. Programul alcătuit de dna Minerva Brote a fost tot atât de bine ales și executat ca și cele de pânăcini.

1. „La Fileuse“ de Raff și „Olteanca“ de I. Murășan, foarte bine executate de d-șoara Bardosi, profesoară de pianu la Internatul românesc de fetițe din Sibiu.

2. „Stefan Vodă și codrul“, baladă și „Știi tu mândru“, două cântări de G. Dima interpretate cu măestrie și căldură de d-na M. Crișan.

3. „Rapsodia Românească“ de Sahla, pentru vioară, executată de d-nul Crețu, care, aplaudat cu insuflețire, ne-a mai cântat și o frumosă Mazură de Vieniavski.

4. „Aria“ din oratorul Elie de Mendelssohn, cântată de puternicul basist, părintele Murășanu, a fost ascultată ca în biserică și a impresionat adânc publicul.

5. Dl Octavian Goga a cedit, cum nu se poate mai frumos, câteva din poezii sale vechi și mai nouă: „În munți“, „De demult“, „Un Om“, „Zile rele“. Rechemat de aplauzele insuflețite ale publicului recunoscător, dl Goga a mai cedit duioasa poezie: „Dăscălița“ și a încheiat cu „Oltul“.

6. Serata s'a încheiat cu frumosul terzet de Kreutzer din opera „O noapte în Granada“ admirabil executat de d-na Veturia Triteanu și de d-nii Murășan și Roșca.

Acompaniamentul, ca intotdeauna, a fost susținut în chip artistic, desăvârșit de d-na Minerva Brote, nebosita sprînitoare a seratelor noastre.

Duminecă, în 21 Febr. n., dl Dr. Ioan Lupaș, profesor la seminarul Andreian, a ținut conferință cu titlul: „Doi ani din viața lui Șaguna“. Cu multă intuiție și pătrundere adâncă a evenimentelor, cu o temeinică pregătire științifică până în cele mai mici amănunte, dl Lupaș ne-a povestit rolul ce l-a avut Șaguna în anul 1848 și 1849. Făcând o expunere concisă, cuprinzătoare și limpede a situației politice din cei doi ani și zugrăvind frâmântările politice ale Românilor pe timpul revoluției, dl Lupaș a scos în relief îcusința diplomatică a lui Șaguna și puterea lui de prevedere. Conferința a fost ascultată cu o adevarată pietate. Pilduirile acelor vremuri grele au trezit

în conștiințele precaute ale zilelor noastre clipe de admirație și..., poate, câte-un indemn de bărbătie. Și dacă s'ar povesti că mai des și tot așa de frumos trecutul nostru, desigur că generațiile șovătoare de astăzi ar nimeri mai ușor drumul popoarelor ce vor să trăiască, păstrându-și ființa, mândria și cinstea națională.

* T.
Premiile Academiei. Ca pretutindeni, unde sunt oameni, și în această instituție a nemuritorilor se furișează frâmântări de patimi și ciocniri de interes. Ele se manifestează de căteori se alege un membru nou și decăteori se împart premiile. Mai ales la împărtirea acestora, nemuritorii din Academie au făcut dese nedreptăți nemuritorilor culturii și artei românești. Între cei neindreptăti și dl Al. Vlahuță, care mai acum cățiva ani a fost trecut cu vederea la împărtirea premiului Năsturel de 12.000 Lei. Anul acesta d-sa pune din nou la încercare dreptatea nemuritorilor, prezintându-și volumul „Din trecutul nostru“ la același premiu. Între lucrările cari se prezintă la acest premiu nu e nici una la înălțimea nemuritoarei opere a dlui Vlahuță. Să nădăjduim că Academia de astădată, imprimind așteptările opiniei publice românești, va da premiul celui ce de mult eră vrednic de el. T.

*
Conferințele despărțământului Năsăud al „Asociației“. Profesorii dela liceul din Năsăud în și în cursul iernei acesteia o serie de conferințe publice pentru intelectualii societății române de acolo. Începute în Noemvrie, conferințele se vor continua în fiecare Sâmbătă după prânz până la finea lunei lui Martie. Cele mai multe dintre ele sunt ilustrate prin proiecționi de schiopticon. Cu ajutorul acestora a rezumat dl E. Domide rezultatele cercetărilor astronomice din toate timpurile asupra ființei universului și a corporilor, cari fac parte din el, înzistând asupra sistemului solar; Dr. Valeriu Seni a descris o călătorie din Graz spre Viena peste pasul Semmering, arătând mai multe vederi din romantica lui regiune. În conferința despre revoluția franceză dl St. Scridon a prezentat asculțătorilor o serie de icoane, ce înfățișeau scene sau persoane cari au determinat cursul vremilor acelora.

Fără proiecționi de schiopticon a fost lucrarea d-lui Dr. N. Drăgan despre importanța studiilor clasice, în

care a susținut teza, că acestea sunt indispensabile între materiile învățământului secundar. Dl I. Pecurariu a vorbit despre originea Românilor. Istorisind cum au ocupat Romanii peninsula Balcanică și Dacia, expune ipotezele referitoare la soartea de mai târziu a coloniștilor și în deosebi stăruște asupra continuității lor neîntrerupte pe locurile acestea. Dl V. Bichigean schizează în conferință sa despre Shakespeare momentele de căpetenie din viața acestuia și, făcând caracteristica operelor sale, se ocupă cu caracterele remarcabile ale acestora, arătând câtă realitate e intrupătă în ele.

Întrebuițând schiopiconul va mai vorbi dl T. Și-mon despre animalele cari viețuesc în mare, dl Șt. Scridon despre Venezia, dl Bichigean despre Firenze, Roma, Napoli și Dr. V. Seni despre călătoria sa prin orașele Germaniei de sud; iar fără să arate proiecțiuni: dl E. Domide despre hărțile de valoare și dl Dr. N. Drăgan despre raportul dintre limbă și istorie. S-au planuit apoi prelegeri pentru țărani cari se vor țineă în Duminecile și sărbătorile din timpul primăverii și a verii. Tinta celor mai multe din acestea va fi lămurirea diferențelor chestii economice și îndrumarea țăranoștrilor la izvoare nouă de bogăție.

Intervul pe care publicul, căruia ii erau destinate, l-a arătat față de singuracetele conferințe ne îndreptățește să tragem concluzia, că mai atrăgătoare sunt cele predate liber și ilustrate prin proiecțiuni de schiopicon. Programul sării s-ar mai putea întregi cu câteva piese muzicale, sau declamații, în felul seratelor aranjate în Germania din partea Societății pentru răspândirea culturii în popor. Cine a aștătat cândva la vreuna din acestea ușor își poate reaminti impresia produsă de armonia înălțătoare, care răsareă din cântecul intonat unison de cei de față. Aranjate în chipul acesta, seratele ar putea fi prilejuri de recreație spirituală și de reculegere națională pentru toți inteligențialii noștri din diferențele centre și împrejurimi ale acestora. Iar pentru tineret ar deveni, tocmai în urma împrejurării că se poate țineă în orice timp, ocazii bine folosite de conveniri sociale.

Tot pilda Germanilor ne îndeamnă să recomandăm cu tot inadinsul școalelor noastre, cărora împrejurările materiale le permit acest sacrificiu: să-și câștige căte un schiopicon, căci proiecțiunile acestuia sunt mijlocul cel mai potrivit, ca elevii să înțeleagă pe deplin cele mai multe dintre materiile de istorie naturală, fizică, geografie și istorie. Fundațiunile noastre de binefacere și institutele de bani ar aduce jertfă însemnată și bine primită pe altarul luminării maselor mari ale poporului, dăruind școalelor sau Asociațiunii căte un aparat de proiectat.

Diapozițivele icoanelor se pot împrumuta pe lângă o taxă de 4—7 cor. din bogatele depozite a mai multor case, cum sunt: „Urania“ (Budapest, IV. Semmelweis ut. 2), Rasofszky Béla (Nyitra, Vármegye ut. 2), Ed. Liesegang (Düsseldorf, Germania, Völkerswertherstr. 21), Adolf Otto (Neubukow i. M., Germania), Gesellschaft für Verbreitung von Volks-

bildung (Berlin NW. Lübeckerstr. 6), A. Pichlers Witwe (Wien, V. Margaretenplatz 2) și a. Toate casele acestea comunică bucuros celor interesați seriile de diapoziitive, pe cari le au, precum și condițiile de împrumutare.

Sperăm, că în viitorul cel mai apropiat vom putea arăta și tălmăci pe înțelesul tuturor și icoane din trecutul de glorie al neamului nostru, precum și frumșetele țărilor locuite de Români și momente vrednice de toată atenția din viața de toate zilele a țăranului nostru.

Dr. V. Seni.

*

Asociația din Arad. În ziua de 11/24 Februarie și-a ținut în Arad adunarea generală „Asociația națională arădană pentru cultura poporului român“, o instituție culturală românească importantă pentru ținutul Aradului. Înființată cu un an în urma „Asociației“ din Sibiu, Asociația arădană a avut să lupte cu multe neajunsuri și ani indelungați a dormit. (Despre trecutul ei vezi „Luceafărul“ an. 1907 p. 378). Acum pare că s'a deșteptat la o viață nouă.

„Simțesc adierea caldă a vântului de primăvară, — a zis directorul Asociației, dl Vasile Goldiș, în discursul său rostit din prilejul adunării, — aud baterea lină a aripelor ce se pregătesc la zbor și un simț cald de mulțumire mă cuprinde, când mă văd părtăș la invierea veselă a Asociației naționale din Arad... Cu glasul tremurând de emoție vă strig: Înainte cu Dumnezeu!“

Adunarea generală s'a desfășurat în cadre largi și în prezența alor peste trei mii de români. A fost deschisă, în numele P. Sf. Sale a episcopului Ioan Pop, președintele de onoare al Asociației, prin P. Cuv. Sa protosincelul Roman Ciorogar, care a rostit câteva cuvinte calde și bine simțite. Discursul directorului, dl Vasile Goldiș, a făcut o impresie adâncă și a fost salutat cu aplauze îndelungate.

„Astra“ a fost reprezentată prin dl Emanuil Ungurianu, avocat în Timișoara, iar „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“ prin dl Procopiu Givulescu, protopop în Radna.

După ședință a avut loc un banchet festiv, iar seara un bal strălucit.

Avere Asociației arădane, cu finea anului 1908, a fost de 19.491 coroane 08 fileri. Din prilejul adunării generale s'au înscris un mare număr de membri noi, îmbogățind avereala Asociației cu suma de 4460 coroane.

In cursul acestei ierni s'au ținut mai multe conferințe în cadrele acestei instituții.

Păcat că această Asociație nu caută puncte de unire cu „Asociația“.

Poate generațiile tinere vor fi mai pătrunse de un spirit unitar de activitate și vor uită ambițiile jicnite, de pe vremuri, cari au dat viață Asociației arădane.

S.

*

Din Bistrița. Acest orașel, cu o inteligență românească compactă și solidară, de un șir de ani e într'o activitate neobosită. Toate reunurile, societățile și

tovărășiiile înființate în cursul anilor, sub hârnicia și zelul conducerilor și membrilor ei, progresează și sunt chezășia unui viitor promițător.

Două institute financiare: „Coroana” și „Bistrițana” sunt binefăcătoare pentru popor. Direcțiunea acestor două institute, trăind în armonie și bună înțelegere, cunoscând lipsele poporului, aduc cele mai rodnice servicii: economilor, plugarilor, meseriașilor. Institutul „Coroana” a votat 200 coroane acelor invățători care se vor angaja să facă cursuri pentru analfabeți, și vor dovedi rezultatele. „Reuniunea română de cântări”, condusă cu mult zel de Dr. Gavril Tripone, susținutul vieții sociale din Bistrița și inițiatorul tuturor societăților culturale ce avem în acest oraș, progresează treptat. E de lăudat faptul că întreaga inteligență română e înscriasă în comitetul acestei reunii și îi dă atât sprijin moral cât și material. Al doilea fruntaș harnic și neobosit, Dr. Victor Onișor, un bărbat plin de inițiativă și energie, în ultima lună ne-a strins rândurile într-o „Reuniune de cetire și gimnastică”, un fel de casină, care a fost o necesitate arzătoare a societății noastre. Dr. Onișor se ocupă acum cu transformarea „Societății cărămidarilor” în „Societate acționară”, care să se ocupe și cu valorizarea articolelor de lut. Despărțământul Bistrița al „Astrei” a trecut prinț'o schimbare însemnată. Zelosul ei secretar, Dr. V. Onișor, în urma ocupării sale multilaterale și voind să fie disponibil și folositor neamului și pe alte terene, a abzis de postul de secretar al desp. după ce timp de 9 ani l-a purtat cu multă vrednicie și destăinicie. În locul lui s'a ales Dr. Iulian Pop, care promite a fi demn urmaș al antecesorului său. Conferințele instructive și distractive ale desp. se continuă cu multă înșuflețire și sunt foarte cercetate de inteligența noastră. S'au ținut până acum 10 conferințe. În ultima ședință s'a hotărît ținerea de prelegeri populare și la sate. S'a compus programa pentru 12 prelegeri în diferite comune. Despre aceste Vă voi raporta ulterior. De ceea ce ducem lipsă, e un local acomodat, o sală mai măricică în care să se ție toate întrunirile noastre, conferințe, adunări, căci cea dela Gewerbeverein, pe lângă că e friguroasă, costă bani scumpi. Protopopul Gh. Domide ne-a venit însă cu un plan salutar, că din multele odăi din claustrul bisericei ne va dura o sală și mai multe odăi pentru toate reuniunile noastre, care plan s'a și primit din partea reuniunilor noastre.

E. A. C.

*

Prima scenă românească în Cernăuți. Despre „Teatrul românesc” din Bucovina a scris odată dl G. Tofan în „Viața românească” dela Iași. În raportul lui nu s'au amintit însă încercările de reprezentări teatrale ale elevilor din „Internatul român” din Cernăuți, fiind acestea prea neînsemnante spre a fi amintite într'un raport despre artă. Încercările acestea modeste au fost însă atât de norocoase încât azi ne fac să nădăduim mult pentru viitor.

Fostul director dl Dim. Cărbune; încântat de reușita comediei „Iorgu dela Sadagura”, jucată de tinerii din internat, a procurat mijloacele necesare pentru

construirea unei scene în sala festivă a Internatului. Actualul director, dl profesor Luția, care în scurt timp ne-a dovedit că de mult putem aștepta dela d-sa, a îngrijit ca scena să fie căt mai în grabă terminată și fără mari cheltuieli. și astfel azi avem înstărșit prima scenă românească în Cernăuți, unde Rutenii au de doi ani scenă iar Polonii au chiar două. Tot noi la urmă.

Prima reprezentărie pe scena internatului s'a dat în 3 și 4 Faur a. c. În ambele seri publicul a fost încântat de succesul comediei lui Alexandri „Doi morți via”. Ne-am convins mai întâi de inteligența tinerilor din internat și de depriceperea lor pe terenul acesta, apoi ne-am convins cu bucurie că și publicul nostru nu e încă de tot înstrăinat de arta națională, deși începusem a crede aceasta, mai ales de când teatrul municipal evreo-nemțesc din loc a atras prin operetele sale de senzație tot publicul românesc, cum de altfel aud cu adâncă durere că se întâmplă și în alte centre românești.

Roulurile au fost susținute parte de elevi ai liceului parte de studenți și de 2 domnișoare din societatea românească. Conducerea reprezentărilor și dirigere a cântărilor este a i se mulțumi dlui stud. teol. Em. Vasiloschi. Tot dlui a compus și melodiile cântecelor care au fost ascultate cu multă plăcere. Ce ne-a bucurat mai mult a fost silința tinerilor de a reprezintă comedia căt se poate de credincios. D-șoarele Silvia Scalat, talentată cântăreață, în rolul orfanei Tița și d-șoara Maria Tauber foarte originală în rolul Ferchezencei, precum și dnii: Penteleiciuc (Ghiflui), Vasiloschi (Hagi-Flutur), Lazar (Egor), Lealin (Talpă-Lată), Prodaniuc (Acrostihescu), Ioneț (Cârcioc), și-au interpretat de minune roulurile secerând aplauzele publicului entuziasmat.

Dacă dnii Luția și Vasiloschi ar voi, am putea să nădăduim și noi — să nu zic prea mult — să avem o trupă de diletanți români în Bucovina. Talente ca ale d-șoarelor și d-nilor mai sus amintiți, ne-ar fi, cred, o garanție pentru început.

Un Cernăuțean.

*

Știri. „Asociațiunea” publică concurs pentru Premiul Andrei Murășan, pe doi ani, de căte 300 Cor. La concurs se admite orice lucrare originală de cuprins literar, tipărită în Ungaria în cursul anilor 1907 și 1908. Termenul e fixat pe ziua de 1 Mai a. c.

* In Gherla s'a înființat un nou despărțământ al Asociațiunii. Nădăduim că va răsări soarele culturii românești și în acest centru până acum uitat de Dumnezeul neamului nostru.

* Pe lângă marele artist Coquelin Aîné și neintrecutul monologist Coquelin Cadet, Franța a mai pierdut luna trecută și pe unul dintre cei mai cunoscuți scriitori ai săi, pe Catulle Mendès, născut la Bordeaux în 1841. Dintre operile sale cele mai cunoscute sunt: „Legenda Parnassului Contemporan” în care spune originea școalei parnassiene; „Capitanul Fracasse”; „Zohar”; „Mamele dușmani” și a.

Popularitatea cea mare o datorează însă poezilor sale. Forma admirabilă a versului l-a făcut să se dis-

tingă printre cei mai de frunte Parnassieni. „Philomela“, „Contes épiques“ (povestiri epice); „Odelettes Guerrieres“ (mici ode răsboinice); epopea „Hesperus“; „Les Charmes“ (Farmecile) sunt cele mai de seamă dintre volumele sale de versuri.

Și acest distins poet s'a stins de-o moarte cumplită tragică, fiind călcăt de tren pe când se coboră la Saint-Germain, în imprejurimile Parisului, unde își avea locuință.

* În acest număr publicăm un articol despre „Salonul de toamnă“ din Paris scris anume pentru „Luceafărul“ de dl Charles Morice, criticul dela marea revistă „Mercurul de France“ din Paris.

* Foaia „Românul“ din Bucovina apare Joia și Dumineca sub titlul „Patria“, ca organ al partidului național român, aliat cu partidul social-creștin din Austria.

* În România întreagă s'a serbat cu multă însuflețire „unirea principatelor“. Însuși regele a ținut un discurs de toată frumusețea la palat, în fața sfetnicilor săi. Statul a votat suma de 300.000 lei pentru a se ridică un monument al Unirii.

Poșta Redacției.

V. Zefirus (Blaj). Strofele dela început sunt frumoase; poezia întreagă, însă, prea banală.

„M'a lăsat el cu durerea
— Busuiocul din ferestre —
Să mă stâng de fericirea
Ce a fost și nu mai este.“

Sirele din urmă sunt confuze.

T. M. R. (Blj.). „Cântec“ n'are decât rime frumoase și corecte. Altminteri nu spune nimic, ci e o simplă însuțuire de strofe mai mult sau mai puține reușite.

Trimite-mi din vrajă-ți,
Tu tainică noapte,
Pe-o rază de lună
A viselor șoapte!

S'adorm în liniște
Cu zâmbetul dulce,
Iar sufletu-mi tainic
Văpaia să-și culce...

C. A. București. „Inginerul Baltă“ se va publica în numerele viitoare.

Dna C. T. Tgu-Jiu. Regretăm că n'am putut găsi nimic „devenit de publicat“. Altfel dragostea D-Voastră față de „mândrul călăreț“ e vrednică de toată cinstea. Căți îndrăgostiți n'ar vrea să fie poetii!!

G. B. (Blaj). Încercă... Ai strofe drăgălașe.

Pribegind mă poartă
Doru 'n voia lui,
Și adorm sub vraja
Ochilor căprui.

Frunză-Verde (Bucovina). Dacă n'am fi fost situați să suprimăm juinătate din „Scrisoare“, am fi publicat-o în altă parte. Așa îi facem loc aici.

Mi-e drag să torc mereu în gând
Iubirea de-astă vară,
Și-apoi pe ghiemul dorului
S'o depăn cătră seară
Și ţie tortul să-ți trimit
Să-l pui la urzitoare..
Și când s'a rupe câte-un fir,
Să știi c'atunci mă doare...
De-acel ce 'ntrebi — e logodit
Demult cu o Paulină,
Iar „teologu“ are 'n gând
Pe-a popii cea mezină.
De ce întârzi și nu vii
La munți și 'n astă vară?
Căci banca de sub laviță(??)
Te-ășteaptă, dragă, iară.

V. C. (Blaj). „Idilă“ promite. Continuă și ne mai trimite. Poate vom găsi ceva de publicat.

Poșta Administrației.

Aducem la cunoștința cetitorilor noștri că scoarțele numai în cursul săptămânii acesteia le putem expediă. Până la 10 Martie le vor avea toți ceice le-au comandat.

Numerele 1 și 2, anul c., s'au epuizat. Rugăm pe ceice au exemplare de prisos, să ni le trimită.

*

In numărul viitor vom publica numele unor abonați cărora am fost nevoiți să nu le mai trimitem revista, după ce nici la repetările noastre rugămintă n'au voit să achite abonamentul anilor trecuți.

Bibliografie.

E. Panaitescu, *Cronicarul Radu Popescu și Iistoriile Domnilor Țării-românești*, lucrare din seminarul de istorie română, de sub direcția dlui prof. D. Onciu. București, Carol Göbl, 1908.

G. Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească*, Ed. „Viața românească“, Iași 1909. Pr. 2 lei.

C. Negruzzu, *Poezii*. Ed. „Bibl. pentru toți“, nrul 336.

L. Alcalay, București, 1908. Pr. 30 bani.

N. Rădulescu-Niger, *Magistrații noștri*, Ath. I. Nițeanu. București, 1908. 548 pag. Pr. 4 lei.

Din „Biblioteca universală“ (ed. A. Nițeanu — București) am primit numerele 15, 16. Mor Jokai: Nuvele. Pr. 50 bani; — Nr. 20. A. Daudet: Nuvele: Pr. 25 bani; — Nr. 21. H. de Balzac: Nuvele. Pr. 25 bani.

G. Tulbure, *Cântece din lumea veche*, (colecție de balade). Făgăraș, 1908.

Ioan Russu-Șirianul, *Iobăgia*. Vol. I. Până la finea secolului XV. Arad, 1908. Tipografia diecezană. Editura autorului. Prețul 5 cor.

W. Shakespeare, *Othello*, piesă în 5 acte, trad. de V. Anestin. București, 1908. Ed. „Biblioteca pentru toți“ (nrele 382—383). Prețul 60 bani.

„Calendarul tovărășilor sătești“ pe 1909. București, Tip. „Universală“. Prețul 30 bani.

G. Murnu, *Monumente antice din Roma*. Descrieri și impresii, cu 80 de figuri. București, Carol Göbl, 1909. Prețul Lei 3:50.

G. Murnu, *Portretul elin*, studiu iconografic din arheologia clasică. București, Carol Göbl, 1908. Prețul Lei 2'—.

Zotti Hodoș, *Poftă bună*, carte de bucate partea I. și II. Caransebeș 1909, un volum 336 pag. Prețul cor. 3'—; Lei 3:50.

Mite Kremnitz, *Regele Carol al României*, trad. de C. Graur. „Bibl. pentru toți“, nr. 430—431. Prețul 60 bani.

In editura inst. „Minerva“ din București au apărut următoarele volume noi:

Alphonse Daudet: *Sapho*. Moravuri parisiene. Tr. de E. Gărleanu. Prețul Lei 1:50.

M. Sadoveanu, *Oameni și locuri*. Seria întâia. Pr. Lei 2.—

C. Sandu-Aldea, *Pe urma plugului*. Nuvele și schițe. Ediția II-a, ilustrată. Pr. Lei 1:50.

I. Ionescu-Boteni, *Din satul nostru*. Nuvele și schițe. Pr. Lei 1:50.

Izabela Sadoveanu, *Impresii literare*. Pr. Lei 1:50. C. Negrucci, *Opere complete*. Vol. II.: Poezii. Pr. Lei 1:50.

Titu Maiorescu, *Critice* (1866—1907). Ed. completă. Vol. III. Pr. Lei 1:50.

I. Slavici, *Povești*. Prețul Lei 1:50.

M. Eminescu, *Poezii*. Ediție completă. Pr. Lei 1:50.

I. Dragoslav, *La Han la trei ulcele*. Pr. Lei 1:50.

Din „Biblioteca Minerva“ à 30 bani numărul, au apărut numerele:

10. În lăvădă, sfaturi pentru cultura pomilor, de I. Rossignon; — 11—12. În slujba adevărată de I. N. Potapenko. Tr. din rusește de Dr. I. Dușcian; — 13. Cea dintâi iubire. Nuvele de N. N. Beldiceanu; — 14. Vrăjitoarea. Nuvelă de K. Emil Franzos. Tr. de V. Savel; — 15. Traduceri în proză, de C. Negrucci; — 16—17. Taras Bulba, Roman de N. V. Gogol. Trad. din rusește de I. L. Brândza; — 18. Călugărul Gherasim, de Al. Gh. Doinaru.

George Ranetti, *Shife veselă*. Ed. „Bibl. pentru toți“, (Nrul 401). Pr. —30 bani.

P. Ter. Africanus, *Parmeno*. Comedie în 5 acte. Traducere de George Coșbuc. Ed. „Biblioteca Soceu“ (nrele 29. 30). Pr. —55 bani.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

Banca națională a României.

Situațione sumară.

1908 1 Februarie	A c t i v	1909 23 Ianuarie	1909 31 Ianuarie
133.845,559	{ 95 310,559 Rezerva metalică Aur 38 535,000 " Trate Aur	89.315,187 125.736,065	126.172,093
1.559,474	Argint și diverse monete	36.856,906 963,331	1.051,121
68.815,414	Portofoliu Român și Străin		54.969,821
8.086,400	{ *) Impr. contra ef. publice	11.914,100 53.569,218	
17.840,789	Fonduri publice in cont curent	16.342,902 27.517,668	28.257,002
11.999,924	Efectele fondului de rezervă		11.999,924
15.638,508	Imobili amortizarea imob. și material		15.296,433
3.243,121	Mobilier și Mașini de Imprimerie		3.187,121
5.928,904	Cheltuieli de Administrație		5.970,297
641,562	Deposite libere		701,940
228,334	Conturi curinți		230,027
106.343,984	Conturi de valori		106.504,564
10.451,054			107.725,464
20.858,499			15.321,889
405.481,526			14.740,989
			30.223,755
			29.244,045
		398.602,835	398.156,168
12.000,000	P a s i v		
24.574,391	Capital	12.000,000	12.000,000
3.603,940	Fond de rezervă	26.380,304	26.380,304
258.613,650	Fondul amortizării imobilelor și material	3.863,598	3.863,598
345,561	Bilete de Bancă în circulație	249.579,030	247.820,000
106.343,984	Dobânzi și beneficii diverse	275,339	366,802
405.481,526	Deposite de retragere	106.504,564	107.725,464
		398.602,835	398.156,168
Scomptul 5 0/0			
*) Dobândă 5 1/2 0/0			